

**EVANKELISLUTERILAISEN HITTITUOTTEEN SUOSIO-
RIPPIKOULU KELLUU, VAIKKA KIRKKO UPPOAA**

Heidi Peltonen
Pro Gradu tutkielma
Sosiologia
Humanistis-yhteiskuntatie-
teellinen
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Sosiologia
Tekijä Heidi Peltonen	
Työn nimi EVANKELISLUTERILAISEN HITTITUOTTEEN SUOSIO- RIPPIKOULU KELLUU, VAIKKA KIRKKO UPPOAA	
Oppiaine Sosiologia	Työn tyyppi Pro Gradu tutkielma
Aika 22.1.2024	Sivumäärä 55
Ohjaaja Markku Lonkila	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä Pro Gradu tutkielmassa tarkastelin evankelisluterilaisen kirkon rippikoulun suosiota Suomessa, taustana tutkimukselle on kirkon jäsenkato ja kirkollisten toimitusten väheneminen, erityisesti 2000-luvulla. Tätä kehitystä vasten rippikoulu on edelleen yllättävän suosittu, kun edelleen 91 % kirkkoon kuuluvista ja 74 % kaikista 15- vuotiasta käy rippikoulun.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien 39 rippikoulua käsittelevästä jutusta, jotka on kerätty aikaväliltä 2000–2023. Aineistossa pääsee esiin useita eri puhujaryhmiä, kuten toimittajat, papit, tutkijat, kirkkoherrat, kirkon työntekijät, isokset ja rippikoulunuoret. Tarkastelen aineistoa teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta. Analyysin tuloksena muodostin aineiston pohjalta kolme pääluokkaa: Kirkon nuorisotyön kehittyminen, ylisukupolvinen enemmistökulttuuri ja toimivan vertaisyhteisön muodostaminen. Näiden pääluokkien kautta esittelen myös tutkimuksen tulokset.</p> <p>Yksi rippikoulun suosiota selittävä tekijä kirkon nuorisotyö, joka on kehittynyt kävijöidensä mukana, ja vastaa nuorten arvomaailmaa paremmin kuin virallisen kirkon julkikuva. Nuoret ovat pääosin kokeneet toiminnan moniarvoiseksi ja odotuksiaan liberaalimmaksi. Osaa rippikoulun suuresta osallistujamäärästä selittää ylisukupolvinen perinne, se on enemmistökulttuuria ja siten koskettaa suurinta osaa ikäluokasta. Enemmistökulttuurina, ikävaiheen vertaisvetoisuus ja kulttuuriperinteen status toimivat rippikoulun ylläpitävänä voimana. Myös toimiva vertaisyhteisö ja turvallinen ilmapiiri ovat rippikoulun suosion ydintä. Erityisesti leirimuotoisen rippikoulun mahdollistama yhdessäolo ja ryhmäytyminen nousi keskeiseksi osaksi positiivista rippikoulukokemuksesta. Rippikoulukonsepti näyttää toimivan nuorille, ei niinkään uskonnollisen sisältönsä vuoksi, vaan siitä huolimatta.</p>	
Asiasanat Rippikoulu, Evankelisluterilainen kirkko, perinne, nuorisotyö, ryhmäytyminen, yhteisö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	AIEMPAA TUTKIMUSTA	3
2.1	Rippikoulu kokemuksena.....	3
2.2	Rippikoulun vaikuttavuus.....	8
2.3	Rippikoulun kehittäminen.....	10
2.4	Nuorten uskonnollisuus.....	13
3	AINEISTO JA ANALYYSI.....	18
3.1	Tutkimuskysymykset ja aineisto	18
3.2	Menetelmä ja analyysi	20
4	RIPPIKOULUN SUOSION YTIMESSÄ.....	28
4.1	Kirkon nuorisotyön kehittyminen ajan mukana	28
4.2	Ylisukupolvinen enemmistökulttuuri.....	34
4.3	Toimivan vertaisyhteisön ja ilmapiirin muodostaminen.....	39
5	TULOSTEN POHDINTAA	44
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	48
	LÄHTEET:.....	54

1 JOHDANTO

Maallistumiskehitys on Euroopassa jatkunut jo pitkään, mutta vauhdittunut erityisesti 2000-luvulla. Tämä on nähtävissä konkreettisesti evankelisluterilaisessa kirkossa, joka on menettänyt jäseniään kiihtyvään tahtiin 2000-luvulla, kaikissa Pohjoismaissa. Suomessa uskonnonvapaus täyttää tänä vuonna (2023) 100 v. ja kirkon jäsenmäärässä suunta on ollut selkeästi laskeva. Väestöstä 65,1 % kuului kirkkoon alkuvuodesta 2023, kun vielä vuonna 2000 osuus oli 85 % (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2023). Myös uskonnollisuus on tutkimusten mukaan vähentynyt ja väheneminen on havaittavissa nimenomaan sukupolvien välillä (Tervo-Niemelä, 2021, 27–28). Tällaisen kehityksen mukana luonnollisesti myös kirkolliset toimitukset ovat kokeneet inflaatiota. Kasteita on vähemmän, niiden rinnalle on noussut nimiäiset, ilman kristillistä kastamista. Myös kirkollisia vihkimisiä on vähemmän, ja jumalanpalveluksiin osallistuu huomattavasti pienempi joukko kuin vielä 90-luvulla. Kirkko on joutunut sopeuttamaan toimintaansa sekä näkemystään omasta asemastaan yhteiskunnassa, ja tekee sitä aktiivisesti edelleen.

Evankelisluterilaisen kirkon laskusuhdanteessa on kuitenkin instituutio, jonka vetovoima ja suosio on säilynyt. Rippikoulu ja konfirmaatio ovat, poikkeuksena muihin toimituksiin ja kirkolliseen toimintaan, sellaisia, joihin osallistutaan edelleen aktiivisesti, vaikka suhde seurakuntaan muuten olisi etäinen tai irrallinen. Rippikoulun osallistujamäärä on myös laskenut aiemmista vuosikymmenistä, mutta ei samassa suhteessa kuin muilla kirkon toiminta-alueilla. Kun huomioidaan ikäluokkien pieneeminen ja maahanmuuton vaikutus, rippikoulu on säilyttänyt paikkansa nuoria yhdistävänä kokemuksena. Esimerkiksi vuonna 2022 kirkkoon kuuluvista 15-vuotiaista 91 % ja kaikista 15-vuotiaista 74 % kävi rippikoulun. Viime vuosina määrä on pysynyt

samalla tasolla, ensimmäisen koronavuoden notkahduksesta huolimatta, vaikka kirkon jäsenmäärä on jatkuvasti laskenut.

Nuorten uskonnollisuus on laskenut ikäluokkia vertaillessa kaikkein voimakaimmin. Evankelisluterilaisen kirkon rippikoulun sekä konfirmaation tehtävänä on vahvistaa ihmisen uskoa ja hänen yhteyttään seurakuntaan. Rippikoululaisille teetetyssä kyselyssä 2021 alle 40 % vastaajista kertoivat uskovansa jumalaan tai toivovansa, että löytää paikkansa seurakunnassa rippikoulun jälkeen. Kuitenkin reilu 90 % vastaajista oli sitä mieltä, että heillä oli hyvä olla ja hauskaa rippikoulussa (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2023). Tulokset viittaavat siihen, että rippikoulun suosio ei ole sidoksissa uskonnollisuuteen tai suoraan kirkon oppeihin, mutta se tavoittaa silti suurimman osan ikäluokasta. Tutkimukseni tutkimuskysymykseksi muotoutui: Mitä erityistä rippikoulussa on, että se on säilyttänyt suosionsa evankelisluterilaisen kirkon nykysuuntauksessa?

Vaikka rippikoulu on kirkon instituutio, jonka tehtävä on vahvistaa uskoa ja yhteyttä seurakuntaan, tutkimusten perusteella vaikuttaa siltä, että lähtökohtaisesti isolla osalla nuorista ei välttämättä ole uskoa tai varsinaista yhteyttä seurakuntaan, joita voitaisiin vahvistaa, mutta silti he käyvät rippikoulun. Kyse on siis ilmiöstä, joka erottuu kirkon yhteiskunnallisen aseman murentumisprosessissa, maallistumiskehityksen muokatessa arvoja, ja niiden ilmentämisen tapoja. Siksi se on mielestäni kiinnostava tutkimuskohde ja ansaitsee syvempää tarkastelua. Lähdin oletuksesta, että rippikoulun suosioon on useampia syitä ja niihin monia osallisia. Halusin tutkia asiaa niin, että pääsisin tarkastelemaan eri tahojen näkökulmaa ja roolia suhteessa rippikoulukokemukseen. Aineistonani tutkimuksessa on Helsingin Sanomien digiarkiston jutut hakusanoilla ”rippikoulu” ja ”rippileiri” vuosilta 2000–2023, sen sisällä pääsen tarkastelemaan sekä erilaisia näkökulmia, että erilaisia rooleja, joista rippikoulua käsitellään ja kommentoidaan. Rippikoulusta on tehty aiempaa tutkimusta paljonkin, mutta ei oman tutkimukseni näkökulmasta. Suurin osa tutkimuksesta on kirkon toteuttamaa ja keskittyy nuorten arvioihin rippikoulustaan, sekä siihen ylittääkö rippikoulu kirkon asettamiin tavoitteisiin. Yhtälöstä kuitenkin puuttuu palanen, ja sitä pyrin hahmottamaan tällä tutkimuksella.

2 AIEMPAA TUTKIMUSTA

2.1 Rippikoulu kokemuksena

Kati Niemelä (2007) tarkastelee tutkimuksessaan nuorten suhtautumista rippikouluun heti sen jälkeen, ja viiden vuoden kuluttua rippikoulusta. Kokonaisuudessaan tutkimus osoittaa, että lähes neljä viidestä suhtautuu rippikouluun jälkikäteen pääosin myönteisesti (Niemelä, 2007, 49). Nuorten rippikoulukokemus on viidenneksen mielestä jälkikäteen arvioiden ainakin jossain määrin kriittinen. Tyttöjen ja poikien arvioissa ei ollut eroja. Lisäksi 88 % nuorista toivoi omien lapsiensä osallistuvan rippikouluun, ja keskeisimmät muistot, jotka rippikoulusta olivat jääneet, koskivat yhteishenkeä, yhdessäoloa, sekä ystäviin ja kavereihin liittyviä ulottuvuuksia. Tutkimuksessa (Niemelä, 2007, 52) kävi selkeästi ilmi, että rippikouluun liittyvistä yksittäisistä tekijöistä ilmapiiriin liittyvillä oli merkittävin rooli nuorten tyytyväisyyden kokemukselle. Vastaajista 84 % kertoi rippikoulun päättyessä olevansa kokonaisuudessaan tyytyväinen rippikoulun ilmapiiriin (Niemelä, 2007, 52). Sen sijaan, kysymys rippikoulun seurakuntasuhdetta vahvistavasta vaikutuksesta sai osakseen huomattavasti kriittisempää suhtautumista.

Niemelä käsitteli aiemmassa tutkimuksessaan (2002) Hyvä rippikoulu Rippikoulun laatu ja vaikuttavuus mm. sitä miksi nuori käy rippikoulun, ja mitkä tekijät vaikuttavat osallistumiseen. Rippikouluun osallistuminen näyttäytyy Niemelän mukaan normina ja ikävaiheeseen liittyvänä velvollisuutena, rippikoulu nähdään usein

sekä nuorten, että vanhempien silmin itsestäänselvyytenä (Niemelä, 2002, 68). Yksisuomalaisen rippikoulun vahvuuksista on kiistämättä jo vuosikymmeniä ollut, että se on osa enemmistökulttuuria, sen sijaan rippikouluun osallistumattomuutta täytyy perustella erikseen (Niemelä, 2007, 172). Yleisesti koetaan, että rippikoulu on tapana käydä 15-vuotiaana, ja ikävaiheeseen kuuluvana asiana sillä on merkittävä vaikutus osallistumiseen. Kaverit on yksi tärkeimmiksi syiksi nimetyistä tekijöistä vastauksissa. Rippikoululaisista ”65 % arvioi ystävien osallistumisen vaikuttaneen heidän osallistumiseensa melko tai erittäin paljon (Niemelä, 2002, 69)”. Tutkimuksen muita nuorten esiin nostamia keskeisiä syitä rippikouluun osallistumiselle olivat sen tarjoamat oikeudet, mahdollisuus kirkolliseen vihkimiseen ja kummina toimimiseen, sekä lahjojen saaminen (Niemelä, 2002, 69–70). Rippikouluun osallistumisen uskonnolliset motiivit olivat melko tai erittäin merkityksellisiä hieman yli kymmenesosalle, mutta vähintään jonkin verran ne esiintyivät joka toisen nuoren vastauksissa. Uskonnollisten syiden merkitys rippikouluun osallistumismotivaatioon oli kuitenkin vähentynyt. Kiinnostavaa tutkimuksessa oli, että tyttöjen ja poikien syyt osallistua rippikouluun erosivat jonkin verran toisistaan. Rippikoulun suomat oikeudet painottuvat tyttöjen vastauksissa poikia enemmän, samoin myös ystävillä oli tyttöjen osallistumiseen enemmän vaikutusta. Sen sijaan pojat ilmoittivat tyttöjä useammin syyksi sen, että heillä ei ole muutenkaan tekemistä. Pojat osallistuvat myös tyttöjä useammin rippikouluun siksi, että voisivat siellä tutustua vastakkaiseen sukupuoleen. Vanhempien toive on myös pojilla hieman korostuneemmin osallistumisen syynä, se, ”että joku on heidät pakottanut rippikouluun”, samoin kuin hieman tyttöjä useammin poikien toive oli saada lahjoja rippikoulun jälkeen (Niemelä, 2002, 69-70). Kokonaisuudessaan tyttöjen orientaatio rippikoulua kohtaan vaikutti olevan poikia aktiivisempi, pojat näyttivät tarvitsevan useammin jonkin ulkoisen kannustimen. Rippikouluun liitetyt odotukset olivat kysytyistä tekijöistä ensisijaisesti hauskaa tekemistä, hyvää ryhmähenkeä ja uusia ystäviä. Näiden ohella nuoret odottivat rippikoululta eniten vastakkaiseen sukupuoleen tutustumista sekä mukavaa vapaa-ajan tekemistä. (Niemelä, 2002, 68–73, 88).

Juha Vehmasvuori ja Kari Nurmi (1992, 1) tutkivat rippikoululaisten kristillisten tietojen ja asenteiden muutosta rippikoulun aikana, ja sitä millaista kehitystä tässä on tapahtunut vuodesta 1970 vuoteen 1980. He esittivät (1992, 31), että rippikouluun kohdistuvat odotukset korreloivat sukupuoleen ja rippikouluun tulon mieluisuuteen, tytöt olivat hieman poikia kiinnostuneempia uusista ystäväistä ja viihtyisästä yhdessäolosta. Nämä odotukset tukivat myös rippikouluun osallistumisen mielekkyyttä. Uskonnollisuus ei selittänyt uusiin ystäviin liittyviä odotuksia. Leirimuotoiseen rippikouluun tulevilla myös sosiaaliset odotukset olivat muihin rippikouluihin saapuvia korkeammalla. Tulosten perusteella rippikoulussa viihtymiseen vaikuttivat ensisijaisesti sosiaaliset seikat, mahdollisuus myönteisten kontaktien luomiseen sekä samansuuntaiset ennako-odotukset (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 50). Kun rippikouluun tulon mielekkyyttä verrattiin uskonnolliseen suhtautumiseen, käy myös ilmi, että uskonnollinen motivaatio ei ole ensisijainen kuvitellun mielekkyyden määrittäjä. Uskonnollisemmat vastaajat olivat kuitenkin tulleet rippikouluun muita motivoituneempina (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 29). Rippikoululaiset olivat myös varsin tyytyväisiä ikätovereihinsa. Toveriarvioinnit olivat yhteydessä rippikoulun kokonaisarviointiin, rippikoulussa viihtymiseen sekä sosiaalisten odotusten toteutumiseen. Leirillä rippikoulutoverit arvioitiin keskimäärin miellyttävämmiksi kuin muissa rippikoulumuodoissa (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 75). (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 29-31, 50, 75.)

Jenny Lundman tutki opinnäytetyössään (2010) Vaasan suomalaisen seurakunnan rippikoululeirejä, tutkimuksen tavoitteena oli selvittää rippikouluun osallistumisen syitä, mm. mistä rippikoululaiset olivat kuulleet rippikoulusta, mitä he odottivat siltä ja mikä rippikoulun tarkoitus oli heidän mielestään. Tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia Niemelän tulosten kanssa. Yli puolet rippikoululaisista koki, että oikeus toimia kummina ja saada kirkollinen vihkiminen vaikutti rippikouluun osallistumiseen erittäin paljon tai paljon. Kolmannes vastaajista koki rippijuhlan vaikuttavan osallistumiseen erittäin paljon tai paljon. Kaverit sekä hauskanpito koettiin tärkeäksi osallistumissyiksi ja ne nousivat myös tärkeimmäksi asiaksi rippikouluodotuksissa. Myös Antti Tuononen (2022) tutki rippikouluun osallistumisen syitä Pro Gradu

tutkimuksessaan, jossa tutkimuksen kohteena olivat evankelisluterilaiseen kirkkoon kuulumattomat. Myös Tuonoson tutkimuksessa suurin syy osallistumiselle oli kaverit, mutta myös kirkolliset oikeudet kummina toimimiseen ja kirkolliseen vihkimiseen vaikuttivat monen kohdalla osallistumispäätökseen. Suurin osa 4/5 vastaajista mainitsi, että osallistumishalukkuuteen vaikuttaa se, että he ovat kuulleet rippikoulusta myönteisiä asioita. Tuonoson tutkimuksessa osanottajamäärä jäi lopulta vain 5 nuoreen haastatteluiden peruutuksien vuoksi, joten sen perusteella ei voi yleistää, mutta mielestäni kirkkoon kuulumattomien osallistumisyyt rippikouluun ovat kiinnostavia, koska taustaoletuksena on jo valmiiksi etäinen suhde kirkkoon.

Tutkimus korona epidemian vaikutuksesta rippikoulukokemukseen ja tavoitteiden toteutumiseen (2021) tuo esiin kiinnostavan yhteyden rippileiripäivien määrän ja myönteisen rippikoulukokemuksen välillä. Tervo-Niemelä, Porkka & Pulkkinen käyttivät aineistonaan vuoden 2020 Rippikoulun itsearviointi-kyselyn tuloksia. Kyselyyn vastasi yhteensä 18680 henkilöä. Työntekijöistä kaksi kolmesta ja isosista sekä rippikoululaisista yli puolet arvioi rippikoulukokemuksen heikentyneen koronan vaikutuksesta. Toisaalta 14 % kuitenkin arvioi koronan muokanneen rippikoulua myönteisempään suuntaan. Tytöt olivat jonkin verran poikia kriittisempiä arvioidessaan koronan vaikutuksia rippikoulukokemukseen. (Tervo-Niemelä, porkka &Pulkkinen, 2021, 352).

Toteutuneiden leiripäivien määrällä oli yhteys siihen, miten koronan aiheuttamia muutoksia arvioitiin. Kaikkein kriittisimmin näitä muutoksia arvioivat rippikoululaiset ja työntekijät, joilla rippikoulu toteutettiin joko täysin ilman leirijaksoa tai sen kesto oli vain 1-3 yötä. Kolme neljästä rippikoululaisesta arvioi koronan vaikutusten heikentäneen rippikoulukokemusta jonkin verran tai paljon. Osuus oli sama myös työntekijöiden kohdalla. Asetettujen tavoitteiden toteutuminen oli myös kriittisimmin suhtautuvien joukossa heikompa. (Tervo-Niemelä, Porkka, Pulkkinen, 2021, 353). Tervo, Porkka ja Pulkkinen (2021) kuitenkin huomauttavat, että tulokset eivät ole aivan yksiselitteisiä, sillä ryhmässä, jossa leirijaksoa ei ollut lainkaan tai se oli vain 1-3 yötä, oli myös hieman muita enemmän niitä, joiden mielestä korona oli parantanut rippikoulua (353).

Myös verkko-opetuksen määrällä oli yhteys rippikoulukokemukseen. Kaikkein neutraalein suhtautuminen koronan aiheuttamiin muutoksiin oli nuorilla ja työntekijöillä, joiden kohdalla rippikouluun ei sisällynyt lainkaan verkko-opetusta, ja eniten kritiikkiä tuli niiltä, joiden rippikoulussa verkko-opetusta oli paljon. Kuitenkin nuorista, joiden rippikoulu toteutettiin kokonaan verkossa joka viides, arvioi koronalla olleen parantava vaikutus rippikouluun. Osalle nuorista täysin verkossa toteutettu opetus näyttää toimineen hyvin. Tuloksista kävi kuitenkin selkeästi ilmi, että leirijakson pituudella on keskeinen merkitys siihen kuinka tyytyväisiä, nuoret olivat rippikouluun ja miten sen tavoitteet olivat toteutuneet. (Tervo-Niemelä, Porkka & Pulkkinen, 2021, 353, 358–359).

Vaikka kyseisen tutkimuksen mukaan rippikouluformaatin täysi verkkototeutus sopi joillekin nuorille hyvin, suurin osa näyttää kuitenkin arvostavan yhteistä, kasvotusten tapahtuvaa toimintaa ja leirijakson pituuden yhteys puhuu mielestäni sen puolesta, että yhteisen kokemuksen muodostumiseen tarvitaan aikaa ja yhteinen paikka, jotta se voi tuottaa myönteisen kokemuksen rippikoulusta.

Riikka Hämäläisen (2009) keskittyi Pro Gradu työssään tarkemmin rippikoulun ohjelmaan ja sen merkitykseen. ”Ettei tää olis niin kalkkismeininkiä” – Iltaohjelman merkitys rippikoulussa tutkimuksessaan rippikoululaiset pääsivät arvioimaan iltaohjelmia joko yhteistoiminnallisena ohjelmana, esityksenä tai suhteessa rippikoululeirin kokonaisuuteen. Suurin osa koki, että luottamusharjoituksiin ja leikkeihin osallistuminen oli ollut mukavaa, muutama oli pitänyt myös vapaaehtoisohjelmanumeroissa esille pääsemisestä sekä iltaohjelman yhteislauluista. Kaikkien mielestä iltaohjelman sketsit olivat hauskoja, joskin osa kertoi kokeneensa joidenkin sketsien olevan tylsiä. Osa toi myös ilmi, ettei ollut oikein ymmärtänyt niitä kaikkia. Iltaohjelmaa pidettiin keveämpänä vastapainona opetukselle. Iltaohjelmaa ei mielletty sinänsä tärkeäksi itse rippikoulun tavoitteen kannalta, mutta sisältöä pidettiin hauskana ja rentona vaihteluna vakavammille asioille.

2.2 Rippikoulun vaikuttavuus

Niemelä (2007, 60) toteaa, että se miten nuori kokee suhteensa uskonnollisiin asioihin jo rippikoulun alussa, on selkeästi yhteydessä siihen, miten nuori arvioi rippikoulun antia. Viisi vuotta rippikoulun päätyttyä vain 7–8 % nuorista arvioi rippikoulun vaikuttaneen selkeästi myönteisesti heidän hengelliseen elämäänsä sekä kirkkosuhteeseen ja noin 40 % arvioi asenteidensa muuttuneen jonkin verran myönteisemmiksi (Niemelä, 2007, 60–61). Reilu neljännes nuorista koki, että rippikoulu ei ollut lainkaan vahvistanut jumalasuhdetta tai suhdetta seurakuntaan ja kolmannes, että suhde oli vahvistunut vain vähän. Tulokset osoittivat, että suurin osa nuorista, jotka kokivat, ettei rippikoulu ollut lainkaan vahvistanut omaa jumalasuhdetta, oli kasvanut kodissa, jossa ei ollut annettu lainkaan uskonnollista kasvatusta. (Niemelä, 2007, 60–61, 114–115).

Viisi vuotta rippikoulun jälkeen 17 % nuorista oli melko tai täysin samaa mieltä siitä, että rippikoulu oli vahvistanut suhdetta seurakuntaan, reilu neljännes oli täysin eri mieltä, ja noin kolmannes koki, että suhde oli vahvistunut vain vähän. Rippikoulun vaikuttavuutta kysyttäessä 30 % nuorista vastasi, että ei ollut vaikuttanut mitenkään, ja samaan aikaan 80 % on kuitenkin vähintään jossain määrin samaa mieltä väitteen ”jos olisin vasta nyt menossa rippikouluun, menisin varmasti” kanssa. Lisäksi 88 % nuorista toivoi omien lapsiensa käyvän rippikoulun. Nuoret nostavat rippikoulun merkitykselliseksi kokemukseksi elämässään, vaikka monet kokevat, ettei se vaikuttanut heihin mitenkään. Tässä saattaa olla kyse siitä, että kysymystä vaikuttavuudesta tulkitaan ja arvioidaan suhteessa kristinuskoon tai kirkkosuhteeseen. (Niemelä, 2007, 62).

Nuorilta tiedusteltiin myös, ovatko he kokeneet, että rippikoulu on tarjonnut vastauksia heidän elämänsä tärkeisiin kysymyksiin, ja vain 5 % oli melko tai erittäin samaa mieltä siitä, että he olivat saaneet vastauksia (Niemelä, 2007, 59). Noin 70 % koki, että elämän tärkeisiin kysymyksiin oli saatu edes jossain määrin ja 29 %, että ei lainkaan (Niemelä, 2007, 61). Sen sijaan, kun kysymys esitettiin muodossa ”oliko rippikoululla ollut yleisellä tasolla jotain antia elämään”, suhtautuminen oli selvästi

myönteisempää. Joka neljäs koki, että lause kuvaa kokemusta melko tai erittäin hyvin. Reilusti yli puolet koki, että tämä piti jonkin verran paikkansa, ja vain 14 % koki, ettei se pitänyt lainkaan paikkaansa. (Niemelä, 2007, 59–61).

Niemelä (2007, 99) mainitsee myös Vikströmin tutkimuksen 1960-luvulta, joka osoitti, että leirimuotoisessa rippikoulussa syntyneillä asenteilla kristillisyyttä kohtaan oli vähäisempi pysyvyys kuin talvirippikoulussa syntyneillä asenteilla. Tutkimuksesta on poikanut pohdintaa siitä, onko liika kiva ja hauskuus lopulta sittenkin pahasta rippikoulussa. Voisiko ”tarpeeksi tylsä” rippikoulu kuitenkin tuottaa pysyvämpiä asennemuutoksia? Niemelä huomauttaa, että vastaavia ajatuksia kuulee toisinaan myös rippikouluopettajien suusta (2007, 99). Kun rippikoulujen onnistumista arvioitiin, neljästä luokasta heikoimmin onnistuneeksi arvioituun rippikouluun osallistuneet kokivat rippikoulun vähiten myönteiseksi kokemukseksi, heistä muita luokkia harvempi oli valmis menemään rippikouluun uudelleen, suosittelemaan sitä ystävilleen, tai toivoi omien lastensa käyvän rippikoulun (Niemelä, 2007, 100). Sen sijaan laatuluokan 1–3 rippikouluihin osallistuneiden suhtautumisessa ei ollut eroja. Niemelä tulkitsee tämän tarkoittavan sitä, että ”riittävän hyvä rippikoulu” näyttäytyy jälkikäteen samanvertaisena kokemuksena kuin erittäin onnistunut. Tämä on mielestäni erittäin kiinnostava tutkimustulos, rippikoulun onnistumista mittaavista luokista kolme neljästä johtaa myönteiseen kokemukseen ja ero tulee esiin vain heikoimmassa neljännessä. Mitä myönteisen kokemuksen muodostumisen ydin on jos ”riittävän hyvin onnistunut” johtaa yhtä myönteiseen kokemukseen kuin erittäin onnistunut? (Niemelä, 2007, 99–100).

Rippikouluissa, joihin nuoret olivat erityisen tyytyväisiä, tapahtui enemmän asennemuutosta rippikoulun aikana kuin niissä rippikouluissa, joihin nuoret olivat vähemmän tyytyväisiä. Onnistuneiksi koetuissa rippikouluissa, joissa tapahtui poikkeuksellisen paljon asenteenmuutosta, asenteet ovat myös rippikoulun jälkeen madaltuneet tavallista useammin. Tämä vahvistaa asennemuutosteorioiden esittelemän oletuksen siitä, että pysyvät asenteenmuutokset eivät tapahdu helposti tai nopeasti, vaan usein lyhyessä ajanjaksossa, kuten rippikoulun aikana, tapahtunut asennemuutos on vain väliaikaista. (Niemelä, 2007, 100–104).

Vehmasvuori ja Nurmi toteavat omassa tutkimuksessaan (1992), että rippikoulun opetus ei nivoudu nuorten luonnolliseen vuorovaikutukseen siten, että se herättäisi heissä halun tutustua ja perehtyä opetettaviin asioihin, keskustella niistä sekä osallistua toimintaan, jossa opetus voisi olla osana (339–340). Uskonnollisen opetuksen näkökulmasta rippikoulun tavoite on siis jäänyt vaillinaiseksi jo hyvin pitkään, vaikka rippikoulun suosio nuorten keskuudessa on edelleen vahvaa. Myös Anja Tolonen tutki jo 1972 muutosta rippikoululaisten uskonnollisissa asenteissa rippileirin aikana, tutkimuskohteena oli Sotkamon leiririppikoulu ja tutkimukseen osallistui 199 vastaajaa. Löydökset osuvat pitkälti yhteen uudempien tutkimustulosten kanssa. Tolonen esitti, että vaikka rippikoulua pidetään seurakunnan uskonnonopetuksen tärkeimpänä muotona, nuorten uskonnolliset asenteet olivat muuttuneet leirin aikana vain hieman positiiviseen suuntaan (1972, 109). Kolme neljästä piti leirimuotoista rippikoulua kuitenkin parhaana vaihtoehtona (Tolonen, 1972, 103). Tutkimustulosten perusteella Tolonen nimesi haasteeksi rippikouluopetuksen kehittämisen niin, että sillä voisi todella olla vaikutusta nuoriin ja muuttaa heidän uskonnollisia asenteitaan positiiviseen suuntaan leirien aikana (1972, 111).

2.3 Rippikoulun kehittäminen

”Yksi kyselyn lopputulos on, että rippikoulu herättää innostusta melko harvoissa oppilaissa. Uusi rippikoulu täyttää tosin tehtävänsä, mutta liian usein se tekee vain perustyön, jota siltä odotetaan, ei enempää. Siinä on aihetta kritiikkiin. Tiukalla sitoutumisella tiettyihin sisältöihin ja muotoihin vähennetään niitä riskejä, joita vapaampaan toimintatapaan sisältyy. Viralliseen suhtautumistapaan tämä tietysti sopii, siitä huolimatta rippikouluun käytettävällä tuntimäärällä on mahdollista päästä parempaan lopputulokseen. Rippikouluun sisältyy paljon mahdollisuuksia, jotka tulisivat paremmin hyödynnetyiksi, jos oppilaita pystyttäisiin aktivoimaan nykyistä enemmän. Rippikoulun toimintatapa on voimakkaasti opettaja-, nuorisotyöntekijä-, ja ryhmänjohtajakeskeinen.” (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 339–340).

Muuan muassa yllä olevalla muotoilulla Vehmasvuori & Nurmi (1992) korostavat rippikoulun tarjoamia mahdollisuuksia ja niiden parempaa hyödyntämistä. Koska rippikoulu tavoittaa melkein kaikki nuoret, sen tulisi tarjota jotain myös sille osalle, josta ei koskaan tule uskovia tai aktiivisia seurakuntalaisia. Tarjolla voisi olla esimerkiksi myönteisen ja totuudenmukaisen kuvan saaminen kristillisyydestä. Kirkko on osa suomalaisen kulttuurin perustaa, jolloin sen tunteminen auttaisi selkeyttämään myös käsitystä siitä ympäristöstä, jossa nuoret elävät. Jos rippikoulu näyttäyty vain "uskonnollisuusrokotuksena", sen tehtävä jää täyttämättä. (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 339–340).

Vehmasvuori ja Nurmi (1992) näkevät potentiaalia rippikoulu-uudistuksessa, jonka kehitystä voidaan jatkaa edelleen. Kehityssuuntaa, jossa integroidaan koulutusta muuhun seurakunnan toimintaan ja etsitään kosketuspintaa muihin seurakunnan vuorovaikutusmuotoihin, voidaan viedä eteenpäin. Kuten he näkevät 1980-luvun lopussa tapahtuneenkin (1992, 339). Usein rippikoulu mielletään erityisesti siirtymäriitiksi ja silloin se koetaan helposti vain tiettyyn ikäkauteen kuuluvana symbolisena kokemuksena. "Sitä ennen tapahtunut ei vaikuta siihen, eikä sen jälkeen tapahtuva välttämättä juonnu siitä (1992, 340)". (Vehmasvuori & Nurmi, 1992, 339–340).

Tutkimusten valossa näyttää olevan selkeä ymmärrys siitä, että rippikoulu ei riitä täyttämään kirkon tavoitetta kasteopetuksesta, kasteessa otetun uskon vahvistamisesta ja seurakuntayhteyden ylläpitämisestä tai sen luomisesta. Vaikka nuoret edelleen näyttävät osallistujamäärien ja palautteen perusteella olevan hyvin avoimia rippikoululle ja sen mahdollisuuksille, se ei näytä siirtyvän uskon tai seurakuntayhteyden vahvistumiseen.

Rippikoulusuunnitelma Suuri Ihme (2017) on viimeisin laaja evankelisluterilaisen rippikoulun suunnan määrittäjä kirkon puolelta. Kirkon rippikoulusuunnitelmassa painotetaan erityisesti osallisuutta ja yhteyttä. Nuoria on pyritty jo suunnitteluvaiheessa osallistamaan niin, että he ovat myös itse oman rippikoulukokemuksensa "sisällön tuottajia". Yhdessä suunnittelun ja tekemisen tavoite on luoda yhteisöllisyyttä, ja yhteisö, jossa kunkin rippikouluryhmän tarpeet ja ideat on mahdollista huomioida. Yhdessä suunnittelun ja tekemisen tavoite huomioidaan jo ohjaajatiimiä

koottaessa niin, että kaikilla mukana olevilla olisi mahdollisuus osallistua suunniteluun jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Suuri-Ihme Rippikoulusuunnitelma 2017, 55).

Vuoden 2001 rippikoulusuunnitelmassa painotettiin nuoren omaa oppimista, sen tukemista ja ohjaamista. Oppimista tarkasteltiin näkökulmasta, jossa nuoren oma arkitodellisuus pyrittiin huomioimaan, kontekstina toimi sekä nuoren omat elämäntavot, että hänen lähiympäristönsä (Niemelä, 2002, 16). Samaisessa rippikoulusuunnitelmassa kirkko otti kantaa suurempaan kasvatusajattelussa tapahtuneeseen muutokseen niin, että sen tulisi näkyä myös rippikoulukäytännöissä (Niemelä, 2002, 16).

Mikkolan ja Saarelan (2023) julkaisussa Milleniaalien kirkko todetaan, että viimeisten vuosikymmenien aikana rippikoulu on kehittynyt tiedon välittäjästä enemmän nuorten kohtaajaksi, joka pyritään toteuttamaan nuorten omista lähtökohdista. Tavoite on, että nuori kokisi tulevansa nähdyksi, kuulluksi ja osalliseksi. Tämä on sekä seurakuntien työntekijöiden, että rippikoululaisten näkökulmasta toteutunut hyvin. ”Yli 90 % prosenttia katsoi, että rippikoulussa oli hyvä olla, turvallista ja hauskaa, ja siellä sai olla oma itsensä. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 40).

Mielenkiintoinen näkökulma nousi esiin Kristiina Brisk-Mosanderin Rippikoulun haastavat tilanteet (2013) opinnäytetyössä, jossa hän selvitti rippikoulutyöntekijöiden kokemuksia haastavista tilanteista, millaisin keinoin he selviävät tilanteista ja millaista tukea tai koulutusta he kaipaisivat näihin liittyen? Lähtöoletuksena oli, että haastavat tilanteet olisivat rippikoululaisten kanssa tapahtuneita, mutta aineisto osoitti, että lähes puolet materiaalista koskikin isosiin liittyviä tilanteita. Tutkimuksessa isokset näyttäytyivät rippikoulun tärkeänä osana, mahdollistajana ja voimavarana, mutta myös rasitteena. Usein ehkä unohdetaan, että isokset ovat nuoria siinä missä rippikoululaisetkin ja osa saattaa tulla niin sanotusti kokemaan oman rippikoulun uudelleen, eikä niinkään hoitamaan hänelle kuuluvia tehtäviä. Isokoulutukselle nähtiin jatkuva tarve kehittyä, ja toisaalta myös laajempi yhtenäinen tapa toteuttaa koulutus, jotta he saisivat tasaisemmat lähtökohdat toimia isosena. Yksi iso haaste

myös rippikouluille oli nuorten lisääntyvä erityisen tuen tarve. Erityistä tukea tarvitsevat nuoret integroidaan tavallisiin rippikouluryhmiin, joissa heidän tarvitsemaansa tukea ei ole lainkaan tai riittävästi saatavilla. Tämä vaikuttaa koko ryhmän sosiaaliin integraatioon ja siihen kuinka turvalliseksi rippikoulukokemus muotoutuu. Voimakkaasti esiin noussut asia tutkimuksessa oli työntekijöiden huoli rippikoulujen turvallisuudesta. Turvallisuus näkökulma oli laaja, johon vaikutti mm. yhteiskunnalliset muutokset, kuten asioiden polarisoituminen, ja lisääntyvät ongelmat kantaa vanhemmuuden vastuita. Yksi konkreettinen ja pitkäkestoinen turvallisuusasia rippikoulussa oli tupakointi. Tupakointiin liittyy fyysinen vaara tulipalojen muodossa, tupakoinnin sosiaalistuminen ja toisaalta myös periaatteellinen keskustelu, joka vie tilaa siltä mihin rippikoulussa on tarkoitus keskittyä. Työntekijät kaipasivat koulutusta niin itsensä suojaamisesta kuin rippikoulun turvallisesta järjestämisestä, ja seurakuntien tehtäväksi nähtiin miettiä rippileirien turvallista järjestämistä entistä monipuolisemmin.

2.4 Nuorten uskonnollisuus

Kirjassa 'Uskonnollinen kehitys moninaistuvassa yhteiskunnassa' (2021) aikuisen uskonnollisuuden merkittävimmäksi tekijäksi nimetään lapsuuden ja nuoruuden ajan sosialisatio, jossa perhe on keskeisin uskonnollisen perinteensiirron konteksti (Tervo-Niemelä, 2021, 27–28). Uskonnollisella kotikasvatuksella on merkittävä vaikutus henkilökohtaiseen uskoon, ja nykynuoret ovat saaneet vanhempia ikäpolvia huomattavasti vähemmän kodeissa tapahtuvaa uskonnollista kasvatusta. Tämä vaikuttaa niin, että uskontosuhde ei siirry eteenpäin perittyinä, vaan se näyttäytyy yksilöllisenä elämäntapavalintana (Mikkola & Saarelainen, 2023, 114). Vaikka voimakkain nuoren uskonnollisuutta selittävä tekijä on vanhempien uskonnollisuus, myös nuoren omien sidosryhmien, kuten kavereiden ja erilaisten nuorten ryhmien sekä ympäröivän yhteiskunnan uskonnollisuudella on vaikutusta (Tervo-Niemelä, 2021, 27–28). Tervo-

Niemelä tiivistää myös oleellisen uskonnollisuuden siirtymiseen liittyvän haasteen ”pelkät yhteisön tarjoamat kehykset eivät riitä jatkuvuuteen, vaan ytimessä on henkilökohtaisesti koettu usko (2021, 37)”.

Saman ikäluokan edustajat kulkevat yhteiskunnallisten instituutioiden ja niiden painotusten lävitse samaan aikaan. Sukupolvi muovautuu omanlaisekseen osana yhteiskunnallista ja kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sukupolvea muokkaa myös se, että tietyinä aikana elävät ihmiset kohtaavat samoissa kehitysvaiheissa merkittäviä murroksia ja muutoksia. Merkityksellisyyttä lisää se, että murroskauden osuessa nuoruuteen, identiteetti ja arvot ovat vielä muovautumassa. Nuoret ovat erityisen vastaanottavaisia ajan muutoksille, koska he kykenevät reagoimaan niihin ilman aiemman yhteiskuntajärjestyksen taakkaa. Kaikki tämä vaikuttaa myös uskonnollisuuden perusrakenteisiin ja siihen arvo- ja asennekokonaisuuteen, jolla niitä arvioidaan. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 116).

Erityisesti 2000-luvulla perinteisinä uskonnollisuuden mittareina pidetyt indikaattorit ovat osoittaneet selkeää heikentymistä. Nuoret ovat vähemmän uskonnollisia kuin vanhemmat sukupolvet (Mikkola & Saarelainen, 2023, 51). Tämä näkyy esimerkiksi uskonnollisiin yhteisöihin kuulumisen, niiden sanomaan ja opetukseen uskomisen laskuna, kristillisen tapakulttuurin heikentymisenä ja vastaavasti itseään uskonnottomana tai ateistina pitävien määrän kasvuna. Tutkimusaineistojen mukaan uskonnollisuus heikentyy sukupolvien välillä, ei ikääntymisen myötä. Näyttää siltä, että uskonnollisuutta ohjaa ensisijaisesti se mitä ihmisille tapahtuu ennen aikuisuutta, ei sen jälkeen. Yhä useampi nuori aikuistuu ilman uskontoa, josta olisi edes mahdollista myöhemmin luopua. (Tervo-Niemelä, 2021, 27–28).

Vaikka nuorten keskuudessa heikentyneestä uskonnollisuudesta on yhtenäistä tutkimusnäyttöä, suuntauksen sisällä on myös joitakin merkkejä siitä, että kehitys jonkin verran eriytyy sukupuolten välillä. Tervo-Niemelä ja Porkka (2023, 10) tarkastelivat pitkittäistutkimuksessaan hyvinvoinnin ja uskonnollisuuden yhteyttä luterilaisien nuorten joukossa. He havaitsivat uusimmassa tutkimuksessaan, että vastoin odotuksia, nuorten miesten keskuudessa uskonnollisuudessa on tapahtunut kasvua. Samantyyppisiä havaintoja on tehty myös muissa aivan viimeaikaisissa tutkimuksissa.

Tältä osin nuorten naisten ja miesten uskonnollinen kehitys on siis asettunut hieman erilaisille urille, kun naisten uskonnollisuus osoittaa kuitenkin selkeää laskua. Sama tutkimus osoitti myös, että uskonnollisuudella on yhteys hyvinvointiin ja tämä yhteys on naisilla hieman voimakkaampaa kuin miehillä. Samaan aikaan nuorten naisten hyvinvointi oli laskenut, mutta miesten hyvinvointi ei. Tutkimuksessa pohdittiin voiko uskonnolla olla yhteys miesten hyvinvoinnin tasaisuuteen ja naisten hyvinvoinnin heikkenemiseen? Vaikka uskonnollisuus kokonaisuutena näyttää vähenevän, tämän tutkimuksen perusteella suuntauksen sisällä tapahtuu eriytymistä sukupuolten välillä. Miehet ovat myös kokonaisuudessaan suomalaisessa tutkimuksessa olleet vähemmän taipuvaisia tunnustautumaan uskonnolliseksi kuin naiset, eli nuorten aikuisten ryhmässä vaikuttaisi tapahtuvan tästä poikkeavaa kehitystä. Mutta kuten Tervo-Niemelä ja Porkka esittävät, tarvitaan lisää tutkimusta, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää nuorten mahdollista sukupuolten välistä polarisoitumista uskonnollisuuden alueella. (Tervo-Niemelä & Porkka, 2023, 23–24).

Vaikka uskonnottomiin kuuluvien nuorten aikuisten määrä on kokonaisuudessaan kasvussa, se ei sulje pois sitä, että näillä aikuisilla olisi kokemuksia tai uskomuksia, joissa tuonpuoleisen todellisuuden mahdollisuus on jollain tapaa läsnä. He eivät kuitenkaan koe, että kirkko tarjoaisi vastauksia tällaisille pohdinnoille. Kääriäinen & Kump. (2003, 94) esittelivät kirjassaan Thomas Luckmannin sekularisaatioteorian, jossa hän väittää, että moderni uskonto ei löydy enää kirkoista, vaan modernissa pelastuksen ja elämäntarkoituksen etsinnässä toimitaan yksityisellä alueella. Tästä ei Luckmannin mukaan kuitenkaan seuraa uskonnon totaalista häviämistä moderneista yhteiskunnista. Vaikka uskonto menettää perinteisiä yhteiskunnallisia toimintojaan, se ei ole hävinnyt mihinkään. Se on kokenut muodonmuutoksen, siitä on tullut näkyvä. Eikä se näin ollen kaipaa ollakseen samanlaista rakennetta, johon aiemmin on totuttu.

Epävarmuuden kokemukset ja kyseenalaistaminen ovat myös yksi luonnollinen uskon ja uskossa elämisen ulottuvuus. Kirkon puolelta pidetään selvänä, että seurakuntien työntekijöiden näkökulmasta seurakunnassa on tilaa heikolle uskolle tai epäi-

lyille. Kirkko vastaanottaa ja kohtaa kaikissa uskon vaiheissa olevat ihmiset. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että erityisesti nuorten keskuudessa vallitsee käsitys siitä, ettei uskonasioihin kohdistuvalle epävarmuudelle ole tilaa. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 42).

Nykyisin monien aikuisten arkielämän ympäristössä kirkkoon kuulumisen tai kirkollisiin toimituksiin osallistuminen vaatii tietoista päätöstä ja perustelemista. Niin sanottu kulttuurikristillisuus, jonka puitteissa esimerkiksi lasten kastaminen ja kirkollisten hautajaisten järjestäminen ovat olleet itsestäänselvyys, on murentunut, erityisesti suuremmissa kaupungeissa (Mikkola & Saarelainen, 2023, 26–27). Yksilön valintaa ja henkilökohtaisten arvojen autenttisuutta korostavaa kulttuuria vasten tarkasteltuna institutionaalinen uskonto hahmottuu monelle etäisenä, vieraana. Usein kirkkoon liitettävät mielikuvat ovat konservatiivisesta, suvaitsemattomasta ja patriarkaalisesta toimijasta, vaikka ihmisten omat kokemukset seurakunnasta, esimerkiksi ripipikoulusta, kertoisivat aivan jostain muusta (Mikkola & Saarelainen, 2023, 26–27).

Usein sana ”uskonnollinen” kytkeytyy nuorten mielissä hyvin perinteisiin sukupuolirooleihin ja kansallismieliseen asenteeseen. Tätä tukee myös empiirinen tutkimus, sillä sukupuolten erilaisia rooleja korostavat asenteet, kriittisyys samaa sukupuolta olevien kykyyn toimia vanhempina sekä voimakas kansallismielisyys ovat selkeässä yhteydessä uskonnolliseksi identifioitumisen kanssa. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 37). Ylempänä kuvatun lainen ajatusmaailma saattaa kulminoitua siihen, että nuoret ovat joko täysin mukana konservatiivista kristillisyyttä korostavissa piireissä, tai he eivät osallistu kirkolliseen toimintaan millään tavoin. Kulttuurikristillisuus murenee ja sen mukana laajemman jäsenistön osallistuminen vähenee. Yksi kirkollisen toiminnan polarisoitumista ilmentävä esimerkki on se, että samalla kun seurakuntien työntekijöiden asenteet kallistuvat liberaaliin, ne nuoret, jotka todennäköisimmin identifioituisivat uskonnollisiksi kuuluvatkin arvokonservatiiveihin. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 37).

Nykyisin nuoret arvostavat sitoutumisen tapaa, jossa mahdollistuu helppo liittyminen ja lähteminen. Yksilöllistyvän kulttuurin yksi ominaispiirre on, että ihmiset

ovat varovaisia sitoutumaan. Tämä on haaste kaikenlaiselle toiminnan ennakoitavuudelle sekä luottamuksellisen suhteen rakentamiselle, ja näin myös kirkolliselle toiminnalle. (Mikkola & Saarelainen, 2023, 41–42).

3 AINEISTO JA ANALYYSI

3.1 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Aiheen valikoitumisen jälkeen aineistovaihtoehtoja oli useita. Evankelisluterilaisen seurakunnan rippikoulun palautekyselyaineisto oli yksi vaihtoehto, mutta aineiston saaminen osoittautui epävarmaksi ja asian ratkeamisen ajankohta samoin, joten sen osalta jouduin siirtymään eteenpäin. Mielenkiintoista olisi ollut myös tutkia rippikoulunsa käyneiden nuorten YouTube vlogien sisältämää aineista rippikoulukokemuksista. Riittävän aineiston kerääminen osoittautui kuitenkin ongelmalliseksi, sillä vloggaajien tavoittaminen ei ollut aivan helppoa. Videomateriaalia, jonka tekijän olin tavoittanut ja saanut suostumuksen sen käyttöön, ei ollut riittävästi gradun aineistoksi asti, joten vaihtoehtojen kartoittaminen jatkui. Lopulta Helsingin Sanomien arkistosta löysin rippikoulua koskevia artikkeleita, jotka soveltuivat aineistoksi. Niissä käsiteltiin rippikoulua monelta kannalta ja joukossa oli pidempiä sekä lyhempiä juttuja. Osassa syvennyttiin enemmän rippikoulukokemukseen ja sen sisältöön, mutta mukana oli myös erilaisia rippikouluarjessa nousseita epäkohtia tai rippikoulun roolin rajaamiseen liittyviä juttuja. Artikkelit on kerätty vuosilta 2000–2023. Rajasin aineiston aikajakson ajoittumaan 2000-luvulle tutkimusasetelmaani mukailleen. Tarkastelun taustana on evankelisluterilaisen kirkon jäsenkato ja muiden kirkollisten toimitusten väheneminen erityisesti 2000-luvun aikana.

Aineisto kerätessä yleinen pohdinnan aihe on se, kuinka paljon on riittävästi, jotta tutkimus olisi edustava ja tieteellinen? Millaisella aineistomäärällä tutkimusaiheesta voidaan saada irti jotain tutkimisen arvoista? Kvalitatiivisella tutkimuksella ei kuitenkaan pyritä tilastollisiin yleistettävyyksiin, vaan itse aineiston kokoa tärkeämpää on tulkintojen kestävyys ja syvyys (Tuomi & Sarajärvi, 2013, 85.) Aineiston koko ei sinänsä suoraan kerro sen laadusta. Oma aineistoni on haettu Helsingin Sanomien digiarkistosta hauilla ”rippikoulu” ja ”rippileiri”. Aineisto koostuu 39 tekstistä, joutossa on sekä artikkeleita, että mielipidekirjoituksia. Juttujen anti vaihtelee, sillä mukana on sekä pidempiä syvemältä rippikoulun arkea ja kokemusta kartoittavia, sekä

lyhyempiä yhteen rippikoulun ulottuvuuteen keskittyviä juttuja. Muutama juttu koskee lyhyttä tiedotusta rippikoulussa tapahtuneen häirinnän käsittelystä ja joukossa on myös rippikouluun liittyvä tupakkakeskustelu, jossa puheenvuoroja käyttävät useat tahot. Tuomi & Sarajärvi (2018, 97) huomauttavat, että joukkotiedotuksen tuotteita voidaan käyttää äärettömän monin tavoin. Esimerkiksi kokoamalla ja analysoimalla jotakin nuoria koskettavaa ilmiötä käsitteleviä mielipidekirjoituksia, voidaan päästä käsiksi siihen, miten jokin asia koetaan ja miten siitä ajatellaan. Ennakkoluuloihin, ja mielikuviin ilmiön synnystä, miten se vaikuttaa ihmiseen ja niin edelleen. Myös näin kartutettu tieto ilmiöstä voi olla vähintään tärkeää.

Aineisto on sikäli monipuolinen, että siitä on erotettavissa 16 eri puhujakategoriaa. Toimittajien rooli on toki keskeinen, mutta puheenvuoroja käyttävät myös mm. rippikoulunuoret, isokset, rippikoulupapit, nuorisotyöntekijät, kirkkoherra, kirkon työntekijät, tutkijat, piispa, teologi, leiripaikan työntekijä, ohjaajat, seurakuntayhtymän johtaja, kappalainen, sivistyslautakunnan jäsen ja rippikoulun jo aiemmin käynyt opiskelija. Eli aineistossa käsitellään ilmiötä useasta eri asemasta, näkökulmasta ja roolista. Alkuperäinen ajatukseni tutkimusasetelmasta oli keskittyä nimenomaan nuorten kokemukseen, mutta on totta, että rippikoulun suosio, ei nojaa vain ja ainoastaan nuorten näkökulmasta, joten on perusteltua tarkastella asiaa niin, että katselukulma on monipuolisempi.

Tutkimuskysymys tuli luonnollisesti muokata aineiston mukaiseksi. Koska aineistona on tekstimuotoinen, moniääninen kokoelma erilaisia lähestymistapoja rippikouluun ja sen sisältöön ja rooliin, tarkoitus oli saada hyödynnettyä se mahdollisimman hyvin. Tämän tyyppiseltä laadulliselta aineistolta en voi kuitenkaan kysyä miksi rippikoulu on edelleen niin suosittu? Syy-seuraussuhteen suora osoittaminen ei tällaisella aineistolla ole mahdollista. Kuten Puusa & Juuti (2020, 1) muotoilevat kirjassaan, laadullisen tutkimuksen idea on tyypillisesti pyrkimys kyetä ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Tuomi & Sarajärvi (2018, 98) taas esittävät, että laadullisen tutkimuksen pyrkimys on mm. kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa

tai muodostaa teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavalle ilmiölle. Useista eri puhujista muodostuva tekstikokoelma voi kuitenkin valottaa sitä, mitä erityistä rippikoulussa on, jotta se on säilyttänyt asemansa evankelisluterilaisen kirkon nykysuuntauksessa?

3.2 Menetelmä ja analyysi

Selailin ja luin läpi aineistoani luonnollisesti jo sen keräysvaiheessa. Aluksi oli tärkeää varmistaa, että aineisto voisi antaa vastauksia minua kiinnostavaan tutkimuskysymykseen. Pohdiskelin aineiston sisältämiä voimasuhteita, eli sitä missä suhteessa se sisälsi erilaista keskustelua, erilaisia puhuvia tahoja ja millaisten näkökulmien kautta rippikoulua ja rippileiriä käsiteltiin. Menetelmänä sisällönanalyysi vaikutti sopivimmalta työkalulta, jolla pystyisin hyödyntämään aineistoa monipuolisesti. Se myös mahdollisti hyvin aineiston ehdoilla etenemisen, joskin itse halusin soveltaa teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tutkimusaiheeseen perehtyminen ja aiheen ympärillä käytyyn keskusteluun tutustuminen olivat jo kerryttäneet jonkinlaisen ennakkoymmärryksen aiheeseen, sen vuoksi puhdas aineistolähtöinen analyysi tuntui hieman ohi ajetulta risteykseltä. Sen sijaan teoriaohjaavuuden tuoma peilauspinta tuntui luontevalta vaihtoehdolta.

Alkuvaiheen temaattiseen koodaukseen käytin Taguette ohjelmaa(www.taguette.com), jossa suuremman tekstimäärän koodaaminen oli vaivatonta. Ohjelma oli helppokäyttöinen ja selkeä apuväline, kun tarve oli tässä vaiheessa vain ”raakakoodaukseen”, eli ensimmäisellä koodauskerralla oli tarkoitus kartoittaa sitä, millaisia koodeja aineistosta alkaisi muotoutua ja miten ne sijoittuisivat suhteessa toisiinsa. Eli kuinka suuri skaala koodeissa näyttäisi riittävän, jotta kaikki oleellinen mahtuisi mukaan. Ensimmäisellä aineiston koodauskerralla oli määritettävä havaintoyksikkö. Määrittelyssä pyrin siihen, että siitä välittyisi mahdollisimman hyvin asiayhteys ja alkuperäinen tarkoitus. Ettei esimerkiksi liiallisella pilkkomisella tai selkeyteen pyrki-

vällä lyhentämisellä kävisi niin, että jokin oleellinen merkitys havaintoyksiköstä katoaa. Päädyin tarkastelemaan useamman lauseen kommentteja, kokonaisia lauseita tai lauseen osia. Riippuen siitä miten tiiviisti ilmiötä kuvaavat ilmaukset oli muotoiltu.

Ensimmäisen koodauskierroksen jälkeen erilaisia ilmiön kannalta mahdollisesti oleellisia koodeja oli 42.

Seuraavassa taulukossa lyhyt ja karsittu esimerkki ensimmäisen temaattisen koodauskierroksen koodiryhmistä ja niiden sisältämistä havaintoyksiköistä:

<p>Asenne kirkkoa/srk kohtaan kehittyi</p>	<p>”Papitkin saattavat heittää uskontoon liittyvää läppää”</p> <p>”Kyllä nämä arvot ovat ehdottomasti kannatettavia. Mielelläni pysyn kirkossa ja tuen kirkollisverolla, vaikka en uskokaan.”</p>
<p>Elämän isojen kysymysten pohdinta</p>	<p>”Leirillä on puhuttu enemmän rakkaudesta, läheisten tukemisesta, vähäosaisten auttamisesta ja vähemmän ’ahdasmielisistä jutuista’.”</p> <p>”Miksi silti tapahtuu pahoja asioita? Onko oikein, että kuka tahansa voi saada armon?”</p>
<p>Epäkohta rippikoulussa</p>	<p>”Kaksi kaatui rukouksen voimasta!”</p> <p>”Pappi päätettiin poistaa leiriltä nuorten kokeman asiattoman käytöksen takia.”</p>
<p>Erilaisuuden huomioiminen</p>	<p>”Leireillä juhlietaan Pridea ja vahditaan, ettei leikeissä vahvisteta sukupuolirooleja.”</p> <p>”Käsitellään uskonasioita ja eettisiä kysymyksiä puristautumatta yhteen muottiin.”</p>

Osa havaintoyksiköistä sisälsi mielestäni piirteitä useamman koodin alueelta. Kävin aineiston uudelleen läpi kaikkien nimettyjen koodien osalta ja jonkin verran joukko selkiytyi. Jotkin koodit liitin yhteen toisen ryhmän kanssa, kun eron teko ei tuntunut niiden välillä oleelliselta tarkemman tarkastelun jälkeen. Tähän koodauksen vaiheeseen palasin useita kertoja analyysin edetessä. Vaikka prosessi saa kyseenalaistamaan jo tehtyjä valintoja, se on mielestäni juuri uskollisuutta aineistolle ja yhteyden pitämistä alkuperäisiin ilmaisuihin. Kyseenalaistaminen ja uudelleen sijoittelu on ns.

varmuuden hakemista. Koodiryhmien määrän pienentämiseksi päädyin tekemään perinteisen allekkaisen listauksen havaintoyksiköistä, niin, että välittömämpi keskustelu ja vertailu niiden välillä oli mahdollista. Tuomi & Sarajärvi (2018, 124) puhuvat datan redusoinnista, eli alkuperäisdata pelkistetään ja pelkistetyt ilmaukset listataan. Listauksen myötä ryhmien yhdistäminen ja muokkaus oli selkeämpää. Itselleni tuli olo, että tarvitsen edestakaisin pompottelua ja vertailua kommenttien ja kuvausten välillä muodossa, jossa ne ovat välittömässä yhteydessä toisiinsa. Tämän vaiheen päätteeksi koodiryhmien määräksi tiivistyi lopulta 19.

Tuomi & Sarajärvi (2018) kuvailevat sisällön analyysin etenemistä niin, että alkuperäisilmauksien tarkan läpikäynnin ja samankaltaisuuksien tai eroavaisuuksien etsinnän jälkeen, samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet on ryhmitelty luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Itse muodostin vielä näistä 19 koodiryhmän havaintoyksiköistä jokaisesta tiivistelmät, joihin pyrin tiivistämään keskeisimmät asiat kyseisen koodiryhmän havaintoyksiköistä. Tämä oli itselleni tapa varmistaa, että en loikkaa liian kauas alkuperäisilmauksista. Koska itselläni oli alun perin paljon koodeja, joita yhdistelyn ja muokkauksen avulla tiivistin alle puoleen, halusin tehdä alaluokkien muodostamista ennen niin sanotun välivaiheen, jonka kautta varmistuisin siitä, että oleelliset asiat varmasti siirtyvät koodiryhmistä eteenpäin.

Seuraavassa taulukossa esimerkki, jossa muodostin 19 koodiryhmän ilmauksista käsitteitä tai alkuperäisiä havaintoyksiköjä kuvaavia ilmauksia. Kuvaavia käsitteitä oli taulukoinnin päätteeksi 62.

<p>Alkuperäisilmaukset koodiryhmässä: PERINNE/TAPA</p> <p>”kirkkoon kuuluvista helsinkiläisnuorista riparin kävi noin 90 prosenttia.”</p> <p>”ylisukupolvisia kokemuksia”</p> <p>”Tää on tapa, ei sitä sen kummemmin mieti.”</p>	<p>Alkuperäisilmauksia kuvaavia käsitteitä:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ylisukupolvista enemmistökulttuuria <ul style="list-style-type: none"> - kulttuurinen instituutio, tunnistettava juhla, riitti, astinlauta ➤ nuoruuteen kuuluva riitti <ul style="list-style-type: none"> - rippijuhla on perhejuhla, sosiaalinen merkitys
--	---

<p>"rippikouluun liittyy tärkeitä kulttuurisia tunnuspiirteitä."</p> <p>"rippileirille menee kaverit, sinne halutaan itsekin mennä"</p> <p>"astinlauta aikuisuuteen"</p> <p>"Ripari lieneekin suomalaisnuoria eniten yhdistävä kokemus heti peruskoulun jälkeen"</p> <p>"rippileiri on alun perin suomalainen keksintö."</p> <p>"Rippikoulun jälkeen nuorten elämässä muuttui moni asia: sai alkaa juoda kahvia ja käydä tansseissa"</p> <p>"tapa"</p> <p>"ylisukupolvinen kokemus"</p> <p>"äidit, isät ja isovanhemmat."</p> <p>"osaksi suomalaista nuorisokulttuuria"</p> <p>"aikuistumisriittä"</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koetaan merkitykselliseksi perinteeksi, jonka halutaan myös lasten kokevan ➤ perhejuhla, sosiaalinen merkitys - suomalainen perinne - nuorisokulttuuria, eniten yhdistävä kokemus peruskoulun jälkeen
--	---

Tässä jatkoin 19 koodiryhmän käsittelyä siis niin, että johdin äsken kuvatuista tiivistelmistä aineiston kannalta kuvaavimman käsitteen tai ilmaisuuden. Käytän tässä ilmaisua sen vuoksi, että kaikkein osalta ei tässä vaiheessa löytynyt välttämättä käsitettä, joka olisi kuvannut täysin sitä mitä aineistosta välittyi. Näitä 'välivaiheen' käsitteitä ja ilmauksia peilasin vielä alkuperäisilmausuihin. Tämän välivaiheeni tuotos oli 62 käsitettä tai ilmausta. Jos prosessia tarkastellaan loogisesti etenevän aineiston tiivistämisen näkökulmasta, saattaisi näyttää siltä, että kuljen väärään suuntaan tai en osaa päättää mitä olen tekemässä. Itselleni tämä kuitenkin toimii niin, että pureskelen 19 suhteellisen kattavan koodiryhmäni sisällön huolellisesti ennenkö siirryn muodostamaan alaluokkia. Muodostetut 62 käsitettä ja ilmausta peilasin vielä aineistoon varmistaakseni, että niiden sisältö heijastelee alkuperäisilmauksien henkeä.

Jari Metsämuuronen (2008, 51) esittää, että aineiston sisällön analyysin apuna voi käyttää myös esimerkiksi käsitekarttaa, joka helpottaa suuren kokonaisuuden

hahmottamista ja voi samalla selventää eri osien välisiä suhteita. Itse käytin käsittekarttamaista pohdintaa paperilla siinä vaiheessa, kun halusin nimenomaan selkiyttää sitä miten eri koodit ovat suhteessa toisiinsa. Aluksi tein pari pienempää käsittekarttaa, jolla hahmottelin kahden koodiryhmän eroa, mutta pääluokkia muokatessa tästä menetelmästä oli apua enemmän kokonaisuuden selventämiseen ja jäsentelyyn.

Tämän jälkeen jatkoin alaluokkien muodostamiseen. Tuomi & Sarajärvi esittävät, että klusteroinnissa, eli ryhmittelyssä rakennetaan pohja tutkimuskohteena olevan ilmiön perusrakenteelle. Sen lisäksi muodostetaan jo alustavia kuvauksia tutkitusta ilmiöstä. Muodostetut alaluokat nimetään kyseisen luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Omassa tutkimuksessani olin siis tehnyt aineistoon tutustumisen jälkeen koodauksen, koodauksen uudelleen tiivistäen ja muokaten koodiryhmiä, listannut alkuperäisilmaisut, joiden perusteella laadin tiivistelmät ja niistä johdin kuvaavat käsitteet tai ilmaisut. Alaluokkien muodostamisvaiheessa minulla oli jo selkeä kuva siitä mihin aineiston analyysiprosessi on minua viemässä. Joitakin selkeitä linjoja alkoi muodostua, löysin samanlaisia asioita eri reittejä pitkin ja ne tuntuivat keskeisiltä useimpien ryhmien yhteydessä. Eli eri aiheita yhdistävät ja yhteen sitovat pohjavireet kulkivat mukana ensimmäisestä koodauskerrasta alaluokkien muodostamiseen saakka. Ne vain selkenivät matkalla. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 124–126).

Seuraavassa taulukossa esimerkki analyysin etenemisestä alkuperäisilmaisujen koodiryhmistä muodostetuista käsitteistä, ja niiden perusteella muodostetuista alaluokista:

Alkuperäisilmaisut koodiryhmittäin:	Alkuperäisilmaisuja kuvaava käsite:	Alaluokat:
AINUTLAATUINEN KOKEMUS: ”omg, nyt tää oikeesti loppuu. Sitten ei koskaan enää oo tätä samaa” ”sisko suositteli. Ripari oli kuulemma kiva sosiaalinen tapahtuma”	<ul style="list-style-type: none"> ➤ leirimuotoisuus muodostaa yhteisön, joka poikkeaa kaveriporukan, koulun tai harrasteporukan dynamiikasta ➤ ryhmytyminen kuulumisen ja osallisuuden kokemus, jota myös suosittelaaan eteenpäin ➤ kokemuksen vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ leirimuotoisuus ➤ ryhmytyminen ➤ merkityksellinen, jaettu kokemus

<p>”yllättää, että kirkon rippikoulu on edelleen valtavan suosittu”</p> <p>”suosituin tapa suorittaa rippikoulu on leiri”</p> <p>”Kun mennään tuttujen ja tuntemattomien samankäisten kanssa viikoksi pois arjesta omaan kuplaan, se on jännittävää. Kukaan ei tiedä, mitä tapahtuu”</p> <p>”riparikuplan”</p> <p>”jotka eivät koskaan osallistu kirkon toimintaan, kannustavat usein lapsiaan menemään rippileirille”</p>	<p>matala kynnyksen suositteluun, vaikka ei olisi enää yhteyttä kirkkoon</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tunnistettava instituutio leirimuotoisuus mahdollistaa erityisen tilan ryhmäytymiselle ➤ yhdessäoloa, joka ei toteudu muualla riittävä aika ja oma paikka ryhmän muotoutumiselle 	
--	--	--

Alaluokkia muodostui yhteensä 26. Näistä alaluokista lähdin tiivistämään pääluokkia. Joissakin alaluokissa oli vain ikään kuin sävyero, ja ne yhdistyivät luontevasti omaksi luokakseen, mutta joukossa oli myös luokkia, jotka ovat käsitteenä kyllä lähellä toisiaan ja kenties yhdistettävissä jossain toisessa kontekstissa. Oman aineistoni ja tutkimusaiheeni kannalta ne kuitenkin toivat välillä esiin esimerkiksi saman ilmiön erilaisen puolen. Niiden kautta aiheesta välittyi jotain oleellista, joten tällöin kuljetin mukana edelleen luokkia, joissa käsitteet olivat edelleen suhteellisen lähellä toisiaan.

Lähtökohdiltaan Tuomi ja Sarajärvi (2018, 133) vertaavat teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä sisällön analyysiä niin, että molemmissa analyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta ero tulee esiin abstrahoinnissa. Teoriaohjaavassa analyysissä empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa ne tuodaan valmiina, ilmiöstä ennalta tiedossa olevina. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 133) Olen perehtynyt oman tutkimusaiheeni aiempaan tutkimukseen ja sitä ympäröivään uskonnolliseen kehitykseen

hyvin perusteellisesti, joten kuten aiemmin kuvasin, koen, että olisi aika vaikea irrottaa enää sitä kertynyttä ”esiymmärrystä” aiheesta ja edetä täysin avoimin mielin pelkästään aineiston ehdoilla.

Aineiston ryhmittelyn jälkeen seuraa abstrahointivaihe eli käsitteellistäminen, jonka tarkoitus on erottaa tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valitun tiedon pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahointi etenee luokituksia yhdistelemällä, ja sitä jatketaan niin pitkään kuin se aineiston sisällön näkökulmasta on mahdollista. Kokoanalyysin ajan tarkkaillaan, että aineistossa säilyy polku alkuperäisdataan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 124–126).

Ainakin omalla kohdallani analyysiprosessi oli koko ajan muodostettujen ryhmien ja myöhemmin luokkien testaamista. Abstrahointi pääluokkiin sisälsi edelleen ajoittaista palaamista vaiheita taaksepäin, aineiston alkuperäisilmaisuhin. Ajatuksena varmistaa, että erityisesti siellä olevat keskeiset ilmaukset edelleen osuivat käsitteen sisään, jonka olin pääluokaksi nimennyt. Kun tämä polku oli edelleen nähtävissä, aloin olla jo aika luottavainen sen suhteen, että muodostamani luokat tekevät oikeutta aineistolle ja analyysini perusteella jäsennetty rakenne toimii.

Abstrahoinnin päätteeksi käsissäni oli viisi pääluokkaa. Alaluokkien käsitteet olivat löytäneet hyvin oman ”kattokäsitteensä”. Punnitsin kuitenkin vielä kahden käsitteen yhdistämistä toisiin niin, että varsinaiset pääluokat tiivistyisivät kolmeen. Pyörittelin käsitteitä ja ryhmittelin erikseen asiat, jotka mahtuvat kyseisten käsitteiden alle. Se miksi epäröin luokkien yhdistämistä, oli epäily siitä, katoaako käsitteiden yhdistämisessä yksi taso, jos viiden tilalle jää vain 3 pääluokkaa. Mielestäni kyse oli kuitenkin enemmän sävyerosta. Varmistuin asiasta, kun aloin kirjoittaa pääluokkia auki. Oli selvää, että yhdistäminen 3 pääluokkaan on luontevaa. Tässä kohtaa analyysia kuljetetaan isompia linjoja, jotka ovat jo nielleet itseensä sopivat sävyt. Lopullisiksi pääluokiksi muotoutuivat *kirkon nuorisotyön kehittyminen, ylisukupolvinen enemmistökulttuuri ja toimivan vertaisyyhteisön ja ilmapiirin muodostaminen*. Näistä pääluokista koostuvan rakenteen kautta esittelen tutkimuksen tulokset.

Seuraavassa luvussa kuvailen paljon aineistossa esitettyjä asioita ja niiden yhteyksiä, jotta lukijalle syntyy hahmotus siitä, millaisesta aineistosta tulokset ja niistä

tehdyt johtopäätökset kumpuavat. Puusa & Juuti (2020) näkevät aineiston kuvailun tärkeäksi, koska tutkija ei kirjoita selkeistä faktoista, vaan pyrkii hahmottelemaan lukijoille jonkin kontekstin, jossa hänen tutkimusaiheensa esiintyy (IV Aineiston analyysi, sivut 1–2).

4 RIPPIKOULUN SUOSION YTIMESSÄ

4.1 Kirkon nuorisotyön kehittyminen ajan mukana

Kirkko on uudistanut rippikoulun muotoa ja sisältöä, se on pyrkinyt kasvamaan ajan ja nuorten mukana niin, että mahdollisimman moni nuorista tavoitettaisiin rippikoulukonseptin kautta. Aineistossa useita ilmauksia koskien kokemusta siitä, että rippikoulujen aikuiset ovat rentoja ja käsityksiltään avoimia. Kirkon nuorisotyöntekijöiden koettiin olevan arvoiltaan lähempänä nuoria, kuin kirkon muut alueet vaikuttavat olevan. Asiaa kuvattiin aineistossa kirkon nuorisotyön taholta näin:

”Suuri osa nuorten kanssa toimivista kirkon työntekijöistä on nykyään arvoiltaan avaria ja ymmärtävät moninaisuutta.”

Rippikoulujen painopistettä on suunnattu kristillisen opin siirtämisestä kohtamiseen, keskusteluun ja osallistamiseen. Aineistossa tuotiin monen eri roolista puhuvan toimesta esiin, että keskiössä ei ole ulkoa opettelu tai kristillisillä esimerkeillä vakuuttaminen, vaan vuorovaikutus. Keskusteluyhteys pyritään rakentamaan tälle vuorovaikutuksen kautta. Aineiston jutuissa kävi hyvin ilmi, kuinka moninainen joukko osallistuu rippikoulukokemuksen mahdollistamiseen. Rippikouluja on vetämässä pappi, nuorisotyöntekijöitä tai -ohjaajia ja isokset sekä usein myös muita seurakunnan tai leirikeskuksen työntekijöitä (rippileirien osalta). Kun mukana on tahoja, joilla on erilaiset tarkastelukulmat nuorten elämään ja rippikoulun toteuttamiseen, myös suunnitelmat ja ideat ovat monipuolisempia ja niissä kyetään huomioimaan paremmin erilaisia lähestymis- ja toimintatapoja. Aineistossa nuorten puheenvuoroissa rippileirin asenneilmastoa kuvailtiin avarakatseiseksi, ja sen koettiin olevan myös jossain määrin yllättävää.

”yllättävän liberaali meininki”

”Rippileirillä juhlittiin Pridea. Se teki vaikutuksen.”

”Papitkin saattavat heittää uskontoon liittyvää läppää.”

Nuorten kokema yllättyminen aineistossa juontui siitä, ettei odotetun laista jännitettä heidän omien näkemystensä ja seurakunnan työntekijöiden välillä ilmennyt. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksista voitiin keskustella, ja pitää niitä esillä rippileirin aikana. Aineiston jutuissa kuvailtiin kirkon nuorisotyön kehittyneen ajan ja aikaan liittyvien keskustelujen mukana. Seurakunnissa on käyty rippikoulussa toteutettua toimintaa läpi kriittisesti harkiten, jotta kukaan ei joutuisi toisten haastuttamisen kustannuksella nolatuksi tai väheksytyksi, esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi. Aineistossa seurakunnan nuorisotyöntekijä ja rippileirinihminen pohtivat millaiset rajat ohjelmanumeroilla on oltava, ettei ketään loukata:

”Vielä 90-luvulla rippileireillä saattoi olla leikkejä, joissa vitsailtiin homoudella tai sidottiin silmät ja kähmittiin toisia sokkona.”

”On mietitty esimerkiksi sitä, että voiko poikainen pukeutua naiseksi sketsissä. Nauretaanko siinä vähän väärälle asialle?”

Aineiston useissa puheenvuoroissa kuvattiin rippikoulun aikuisten keskeiseksi tehtäväksi muodostaa tila, jossa nuorten on turvallista olla oma itsensä. On huomiotava erilaisuus ja se, että jokainen voi tulla hyväksytyksi. Seuraavissa kommentteissa on esimerkkejä kirkon nuorisotyön puolelta kuuluvista ilmaisuista ja kommentteista, joissa näkyy se, että suhdetta moninaiseen seksuaalisuuteen ja sukupuolisensitiivisyyteen on työstetty.

”Tiukan sukupuolijaon alleviivaaminen ei istu rippikoulun tavoitteisiin.”

”Kypsä ja terve seksuaalisuus sisältää rakastavan ja hyväksyvän suhtautumisen ihmisyyteen, sukupuolisuuteen, ruumiiseen ja seksuaalisuuteen”.

Tutkijapuhujat aineistossa tuovat erityisesti esille jännitteen kirkon ’ylemmän tason’, kuten kirkolliskokouksen linjausten ja kirkon nuorisotyöntekijöiden käytännön työn ja asenteiden välillä. Tällainen jännite saattaa hämmentää nuoria. Nuorten kuvauksissa jännite näkyikin, usein lähinnä odotusten ylittymisen kautta. On siis mahdollista, että rippikoulukokemus voi myös yllättää positiivisesti jännitteisiä odotuksia vasten. Kun vuorovaikutus seurakunnan kanssa tapahtuu vapaammassa asenneilmastossa, joka ei heijastele ahdasmielisiksi koettuja, kirkon tai kirkon nimissä annettuja, lausuntoja, se voi tuoda uudenlaista kuvaa kirkon toiminnasta.

Aineistossa oli myös useita viittauksia siihen, että yksi suosion keskeinen tekijä on se, että se on yhteistoimintaa eri sukupuolten välillä. Tyttöjen ja poikien yhteisrippileiri on otettu käyttöön jo 1953. Useammassa jutussa tuotiin esiin se, että sukupuolten yhteistoiminta on yksi suosion kulmakivistä. Vastakkaisten sukupuolten yhteistoiminnan merkitys tuli esiin suosion syynä erityisesti rippikoulua tutkineiden puheissa, nuorten omissa kuvauksissa puhuttiin enemmän yhdessä tekemisestä ja kokeemisesta, mutta oli myös joitakin ilmauksia, jossa asiaa lähestyttiin suoraan sukupuolten kautta.

”yhdessä tekemisestä”

”läheisestä ilmapiiristä”

”ryhmähengestä”

”Hyvällä tuurilla leirille tulisi söpöjä poikia.”

On huomionarvoista, että nuorten maailmasta on vaikea löytää samantyyppistä, näin suurta joukkoa koskettavaa mahdollisuutta viettää aikaa yhdessä ja osallistua yhteiseen tekemiseen, minkä leirimuotoinen rippikoulu tarjoaa. Leirimuotoisuus kiehtoutui monella tavalla aineistossa rippikoulun onnistumista ja sen merkitystä kuvaaviin ilmauksiin. Rippileiriläinen ja rippileirillä vierailut toimittaja kuvaavat tunnelmia näin:

”Omg, nyt tää oikeesti loppuu. Sitten ei koskaan enää oo tätä samaa.”

”Leiriläiset ovat haikeissa tunnelmissa, koska edessä on riparin viimeinen kokonainen päivä.”

Leirin koettiin olevan alusta, jossa sosiaalinen, toiminnallinen ja hengellinen voitiin yhdistää toimivaksi kokonaisuudeksi ja se kesti riittävän kauan, jotta asioilla ja ihmisillä oli aikaa hioutua yhteen. Leirin sosiaaliset mahdollisuudet tiivistyivät hyvin rippikoulusta vastaavan kirkon työntekijän kommenttiin:

”Kun mennään tuttujen ja tuntemattomien samanikäisten kanssa viikoksi pois arjesta omaan kuplaan, se on jännittävää. Kukaan ei tiedä, mitä tapahtuu.”

Leirimuotoisen rippikoulun suosiota ja toimivuutta kuvattiin myös suuremmin, joissakin jutuissa se oli jo otsikossa lähtökohtana. Pidempi leirijakso tarjosi aineiston

näkemyksien mukaan paremman mahdollisuuden oppimiseen, toisiin tutustumiseen sekä luottamuksen lisääntymiseen ja sen kautta ryhmäytymiseen.

”suosituin tapa suorittaa rippikoulu on leiri”

”pitkähkö leirijakso on harvinaisuus, joka lisää oppimistehoa.”

Rippikoulu on kaikesta päätellen kirkolle erittäin tärkeä instituutio, jonka elinvoimasta halutaan pitää kiinni. On selvää, että sen suuren merkityksen vuoksi on jouduttu myös punnitsemaan monenlaista rajanvetoa esimerkiksi kirkon linjausten ja toimintatapojen suhteen. Aineistossa oli paljon viittauksia kirkon ’menestystuotteeseen’ ja toisaalta myös ihmetystä siitä, kuinka se nykyisessä ilmapiirissä ja kirkkoon liittyvien kohujen jälkeen on niinkin suosittu. Kirkko on kuitenkin onnistunut, ainakin nuorisotyön osalta, olemaan riittävästi ajassa kiinni. Aineistossa käyty tupakkakeskustelu osoitti, että vaikka päihteet, ja tupakka yhtenä niistä, eivät edusta kirkon linjauksia, sen perusteella ei haluttu lähteä erottelemaan nuoria. Tupakkaan liittyvässä keskustelussa puheenvuoroja käytettiin laajasti mm. nuorten, isosten, rippikoulupappien, tutkijoiden ja kirkon työntekijöiden puolelta. Päihteettömyyden vaalimisen ja kieltojen kokeilujen kautta päädyttiin tarkastelemaan kuitenkin myös sitä, miten paljon itse tupakkakeskustelu vie tilaa rippikoulun keskeisiltä asioilta:

"Siitä tuli kissa-hiiri-leikkiä puskasta puskaan, jossa ei ollut mitään järkeä. Ei se ole rippikoulun tarkoitus."

Tupakka, samoin kuin muutkin päihteet haluttiin aineiston ilmausten perusteella pitää mukana rippikoulun keskusteluissa, koska ne miellettiin nuoria koskettaviin elämän kysymyksiin ja tärkeiksi käsitellä yhdessä aikuisten kanssa. Aineiston keskustelussa koettiin kuitenkin kestävämmäksi, sekä kirkon edustajien, että tutkijoiden puolelta, tehdä tupakoinnista raja-aitaa, joka saattaisi erotella nuoria rippikouluun osallistumisen suhteen. Vaikka tupakkakeskustelu selkeästi vaimeni aineistossa 2010- luvun myötä, se varmasti herättää keskusteluja edelleen ja ristiriitoja myös rippikoulussa. Aineistossa käydyn keskustelun ja sen kehittymisen ydin kietoutui näkemykseen siitä, että vaikka kirkko vaalii päihteettömyyden arvoa, se tekee sitä muiden arvojen ohella, ei niiden kustannuksella. Tutkija tiivisti sen aineistossa seuraavasti:

”Vastuullinen kasvattaja on vierellä myös ihanteiden särkyessä.”

Aineisto toi esiin myös sen, että kirkon lippulaiva tai sen nuorisotyö ei ole irrallaan tai suojassa yhteiskunnassa esiintyviltä kielteisiltä ilmiöiltä, kuten ahdistelulta tai asiattomalta käytökseltä. Useammassa jutussa käsiteltiin rippileireillä ilmennyttä, pappien harjoittamaa epäsovivaa käytöstä tai seksuaalista ahdistelua rippileireillä. Rippileirien sisältöihin kuuluvat arvokeskustelut sekä ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittely. Näiden käsittelyn yhteydessä oli tapahtunut myös ylilyöntejä. Aineistossa pappien epäsovivaksi koettua käytöstä kuvailtiin rippikoulunuoren, isosen ja kirkkoherran mm. seuraavasti:

”ahdistavaa”

”tuntunut oudolta”

”pannut kätensä yhden nuoren hartioille”

”keskustellut nuorten kanssa sävyyn, joka oli tuntunut tilanteessa asiattomalta.”

Aineistossa esitettyihin tapauksiin oli kirkon puolelta reagoitu kertomalla asian käsittelyn etenemisestä ja sen tavoista, sekä siitä seuranneista toimenpiteistä. Selvitysten osallisia olivat paitsi nuoret, myös heidän vanhempansa, kirkon toimijat sekä useimmissa tapauksissa kirkkoherra, joka asiaa kommentoi. Mitään raskaampia sanktioita kyseisiin tilanteisiin ei aineiston juttujen sisällöstä löytynyt, yhtä sakkorangaistusta lukuun ottamatta.

”Leirillä oli puitu tilanne ja koottu palaute heti.”

”Pappi päätettiin poistaa leiriltä nuorten kokeman asiattoman käytöksen takia.”

Sakkorangaistus koski kirkkoherran asiatonta riisuuntumista rippikoululaisten edessä. Aineistossa esiteltyt seuraukset olivat mielestäni kuitenkin linjassa kuvatunlaisiin epäasiallisuuksiin. Sen sijaan yleisempää keskustelua näistä tapauksista, tai niiden syistä ei aineistossa ollut. Toinen nuorten kokeman epäasiallisen käytöksen muoto aineistossa oli papin liiallinen intoutuminen uskonnollisen sisällön opettamiseen, tai haluun tuottaa uskonnollisia kokemuksia rippikoululaisille. Yhdessä jutuista

pappi itse kertoi pitäneensä vapaaehtoista rukouspalvelua ja sen aikana Jumalan koskettaneen osanottajia. Hän kuvasi tilannetta seuraavasti:

”Joku itki, toinen vapisi.”

”Kaksi kaatui rukouksen voimasta.”

Tapauksen seurauksena viisi rippikoululaista oli poistunut leiriltä ennen sen päättymistä. Asia käsiteltiin vanhempien ja seurakuntaneuvoston kanssa. Aineistossa kuvatus laiseen ahdisteluun tulee suhtautua vakavasti, vaikka niissä ei yhtä lukuun ottamatta, ollut kyse rikoslaissa rangaistavasta teosta. Se on osa erittäin tärkeää rajanvetoa, jonka arvo vain korostuu, kun ollaan tekemisissä nuorten ja lasten kanssa. Seurakunnan nuorisotyön yksi keskeinen tavoite on ollut muodostaa nuorille turvallinen ilmapiiri ja tällaiset tapaukset voivat varmasti murentaa sen. Ei ole realismia olettaa, että kirkko vakaine pyrkimyksineenkään voisi olla vapaa epäasiallisesta käytöksestä, joten jäljelle jää asian avoin käsittely, ja puuttuminen tällaisiin tilanteisiin. Puuttumisen osalta aineistoissa esiintyneissä tapauksissa tällainen kuva syntyikin. Ja kuten aineistossa asiaa kommentoinut kirkkoherra antoi ymmärtää:

”Epäasialliselle käytökselle rippileirillä on sekä hänen seurakunnassaan että koko kirkossa ehdoton nollatoleranssi.”

Yllä esiteltyjen tapausten yhteydessä aineistossa nousi esiin myös mahdollinen rippikoulun roolin tai siellä käsiteltävien sisältöjen rajaaminen. Aiheiden supistaminen nähtiin ikään kuin keinona välttää ahdistelutilanteiden syntymistä. Aineistossa tuli kuitenkin useissa yhteyksissä ilmi erilaisten elämän arvojen ja nuorta koskettavien elämän alueiden käsittelyn tärkeys rippikoulussa, rippikoulunuorten itsensä, rippikoulun aikuisten sekä tutkijoiden taholta. Kirkon puolelta asiaa lähestyttiin Kirkkoherran toimesta näin:

”Jos ihmissuhteisiin ja arvoihin liittyviä asioita ei voi rippileirillä käsitellä, aika paljon jää pois.”

Yksi aineiston selkeimpiä positiiviseen kokemukseen vaikuttavia esiin nostettuja tekijöitä olivat hyvä ilmapiiri, ja monipuoliset keskustelut, jotka olivat puhutelleet

nuoria. Erityisesti tämä näkyi vuoropuhelussa, jota käytiin nuorten ja rippikoulun aikuisten välillä.

Rippikoulun käymisessä on myös kirkollisien oikeuksien taso. Rippikoulun käyminen oikeuttaa mm. kirkolliseen vihkimiseen ja kummina toimimiseen. Aineistossa kirkollisten oikeuksien merkitys rippikoulun sisältönä ei suuremmin korostunut, mutta se sai joitakin mainintoja. Eräässä jutussa papin esittämään kysymykseen MIKSI RIPPIKOULUUN? tuli rippikoulunuorelta ytimekäs vastaus *"Naimalupa"*. Oikeus kirkolliseen vihkimiseen ja kummina toimimiseen ovat aiemman tutkimuksen perusteella keskeisiä syitä rippikouluun osallistumiseen, mutta omassa aineistossani ne jäivät painotuksena vähäiseksi. Voi olla, että ajan myötä näiden kirkollisten oikeuksien painoarvo laskee, kun kirkollisia vihkimisiä on entistä vähemmän ja myös lapsia kastetaan vähemmän kuin ennen. Ne kuitenkin olivat edelleen läsnä myös tässä aineistossa, joten voi olla, että kirkon 'vastikkeelliset oikeudet' eivät riitä varsinaiseksi syyksi käydä rippikoulu, vaan ne yhdistyvät monella tavalla sen sosiaaliseen merkitykseen ja toimivat jonkinlaisena saavutettavana etuna tai kannustimena. Se siis varmasti on yksi kannustava tekijä, mutta tuskin riittää kannattelemaan osallistumishalukkuutta rippikoulua kohtaan.

4.2 Ylisukupolvinen enemmistökulttuuri

Rippikoulussa on kiistämättä kyse myös perinteestä. Rippikoulu ja erityisesti sen leiriversio on enemmistökulttuuria, se kulkee yli sukupolvien ja kaveripiirien. Nuorisolle se on eräänlainen merkkipaalu tai kokemus, joka kuuluu kokea. Aineistossa rippikoulun kulttuurisidonnaisuutta ja sen merkitystä yhteisesti tunnistettavana kokemuksena oli käsitelty monesta erilaisesta lähestymiskulmasta. Nuorille sidonnaisuus näkyi kavereiden ja lähipiirin kautta, mutta ilmaukset kulttuurisidonnaisuuteen tai siirtymäriittiin liittyen tulivat tutkijoilta tai kirkontyöntekijöiltä:

"Ripari lieneekin suomalaisnuoria eniten yhdistävä kokemus heti peruskoulun jälkeen"

”astinlauta aikuisuuteen”.

Rippikoulun ylisukupolvisen enemmistökulttuurin luonne näkyi aineistossa monella tapaa. Toisaalta kokemusta haluttiin siirtää eteenpäin, mutta myös liittyä siihen, sekä ylläpitää sen suosiota. Aineiston näkökulmien perusteella rippikoulun suosio ei juurikaan palaudu uskonnollisuuteen, vaan se oli enemmänkin vain se kehys, jossa usein leirimuotoinen rippikoulu voitiin kokea. Halukkuutta siirtää itse koettua kokemusta eteenpäin kuvattiin aineistossa tutkijan ja rippikoulunuoren puheissa näin:

”Vanhemmat, jotka eivät koskaan osallistu kirkon toimintaan, kannustavat usein lapsiaan menemään rippileirille”

”Sisko suositteli. Ripari oli kuulemma kiva sosiaalinen tapahtuma.”

Jo rippikoulun käyneet suosittelivat sitä eteenpäin, kun tämä tapahtuu perheissä ja suvuissa, se luonnollisesti vahvistaa rippikouluun osallistumisen todennäköisyyttä. Enemmistökulttuurin asemaa on aiemman tutkimuksen valossa pidetty keskeisenä rippikoulun suosiolle. Sitä ei tarvitse perustella niin kauan kuin se on jotain mitä suurin osa tekee vuorollaan. Samoin keskeinen merkitys on ollut sillä, että erityisesti Suomessa rippikoulu käydään ikävaiheessa, jossa vertaisten vaikutus on vahvaa. Se korostui voimakkaasti myös tässä aineistossa, eli rippileirille mennään, koska sinne on menossa myös kaverit. Tämä tuli esiin useissa eri puhujaryhmissä, seuraavassa esi-merkissä asia on muotoiltuna tutkijan ja rippikoulunuoren sanoin.

”Rippileirille menee kaverit, sinne halutaan itsekkin mennä.”

”Täällä on kavereita samasta salibandyjoukkueesta.”

Perinteen siirtymistä eteenpäin auttaa myös aineistossa näkyvä julkinen keskustelu, jossa suomalaista rippikoulua pidetään hyvin toimivana nuorisokokemuksena. Rippikoulun hyvää brändiä ilmaisevia kuvauksia oli aineistossa lukuisia. Aineistossa oli tuotu esiin myös rippikoulun suorittamiseen liittyvä ”tapa” eli se, että perinteitä saatetaan vaalia suuremmin kyseenalaistamatta niitä, myös rippikoulun kohdalla.

”Suomalainen rippikoulu on menestystuote.”

”Tää on tapa, ei sitä sen kummemmin mieti.”

Rippikoulu on suomalaista kulttuuriperinnettä, eli meillä vallitseva tapa. Pelkän tavan vuoksi se tuskin on kuitenkaan säilyttänyt asemansa näin hyvin suhteessa muuhun ympäröivään kehitykseen uskonnollisuuden ja kirkkoon kuulumisen piirissä. Vaikka rippikoulu näyttäytyi aineistossa myös enemmistöä koskettavana tapana, sillä oli edelleen merkitystä ja sisältöä. Eikä sille ole löytynyt, tai ollut laajempaa tarvetta etsiä korvaajaa.

Rippikouluperinteen jatkuvuus ja halukkuus suositella sitä, ei tietenkään tarkoita, ettei joukossa olisi epäonnistuneita kokemuksia, tai nuoria, joille konsepti ei toimi lainkaan. Tässä aineistossa esimerkkejä epäonnistuneesta kokemuksesta tai konseptin toimimattomuudesta olivat ahdistelutapaukset tai liiallisuuksiin mennyt rukoushetki tai uskonnollisen sisällön toteutus. Kuten aiemmin tuli jo esille, rippikoulun uskonnollinen sisältö ei juuri noussut aineistossa syyksi rippikoulun käymiselle tai sen keskeisenä merkityksenä. Kaksi puheenvuoroa jutuissa oli myös sen puolesta, että uskonnollista sisältöä ei pitäisi iskostaa nuorille edes perinteen varjolla. Muutamassa kommentissa kuitenkin otettiin jollain tavalla esiin oman uskon vahvistaminen, tai uskonnollisen sisällön merkitys. Tässä aineistossa oli kuitenkin huomattavasti enemmän ilmaisuja sen puolesta, että nuoret kokivat rippikoulun käymisen yhdeksi ulottuvuudeksi selvittää omaa suhdettaan uskontoon ja kirkkoon. Näitä tuntemuksia he kuvailivat mm. näin:

”Halusin selvittää, miten lähestyn Jumalaa ja missä meen asian kaa.”

”Kyllä nämä arvot ovat ehdottomasti kannatettavia. Mielelläni pysyn kirkossa ja tuen kirkollisverolla, vaikka en uskokaan.”

”Hyvä tietää, mistä on eroamassa. Leirillä sen saisi selville.”

Rippikouluun osallistuvien työntekijöiden toimesta oli paljon kannustusta nuoren pohdinnoille ja kyseenalaistamiselle. Ylipäänsä koettiin tärkeää pitää esillä, että asiat eivät välttämättä ole ehdottomia tai mustavalkoisia. Kommentteissa korostui paineettoman pohdinnan ja kyseenalaistamisen mahdollisuus. Kirkon nuorisotyön edus-

tajien puolesta asioista oltiin valmiita keskustelemaan nuorilta nousevista aiheista käsin. Heidän pohdintojensa tavoitelluksi päämääräksi ei asetettu läheisempää kirkkosuhdetta tai vahvistunutta uskoa:

”Tärkein tavoite on nuoren ajattelun kehittyminen ja omien arvojen tutkailu.”

Aineistossa oli nuorten ilmaisuja, jotka koskivat kristilliseen sisältöön liittyvien odotuksien muuttumista. Asiat olivat saattaneet näyttäytyä hieman erilaisina yksinkertaisesti lisääntyneen tiedon myötä. Tai aiemmat näkemykset olivat saaneet uutta kulmaa monipuolisten keskusteluiden kautta:

”Se oli kiinnostavaa, kun käsiteltiin Raamatun kautta feminismiä, rasismia ja tasa-arvoa. Monella oli käsitys, että Raamattu opettaa vihaa esimerkiksi naisia ja homoja kohtaan. Sitten ne kohdat otettiin esille ja juteltiin, että miten noi kelaa, että nää on tarkoitettu ymmärrettävän.”

”No en tiennyt, että Jeesus oli tehnyt jotain järkevääkin.”

Rippikouluun näyttäisi aineiston perusteella liittyvän sinne saapuessa jossain määrin ristiriitaisia tuntemuksia uskontoa ja kirkkoa kohtaan. Tällainen alkuasetelma voi siirtyä jännitteinä kanssakäymiseen kirkon nuorten ja kirkkoa edustavien työntekijöiden välillä. Toisaalta, jos ennako-oletukset osoittautuvat turhiksi ja asenneilmasto yllättää positiivisesti, voivat omat odotukset ylittyä. Vaikkei uskonnollinen kehitys olisi sisältö, jota rippikoulusta ensisijaisesti haetaan, sen sisällä voi kuitenkin muodostua mukava ja merkityksellinen kokemus. Aineistossa esitettiin paljon kommentteja, joihin liittyi oman ennako-oletuksen tai kirkon toimintaa koskevan asenteen lieventymistä tai positiivista yllättymistä. Rippikoulussa, erityisesti leireillä, kirkko on onnistunut näyttämään itsestään esiin puolia, jotka tuovat sen lähemmäksi nuoria. Huomioiduksi ja kuulluksi tuleminen on oleellista hyvien muistojen muodostumisessa ja niiden siirtämisessä eteenpäin, erityisesti jos se ylittää omat ennako-odotukset. Tutkimuksissa havaittu tai haastatteluun perustuva asennoitumisen muutos näkyi tutkijan ja toimittajan kuvauksissa näin:

”Kirkko tuntuu suomalaisista riparin päättyessä läheisemmältä.”

”Riparilla hänen käsityksensä kirkosta muuttui.”

Rippikouluun liitettiin aineiston jutuissa paljon, ja hyvin monenlaista, sosiaalista merkitystä. Se on kiinteä osa koko konseptia, suhteessa vertaisiin ja rippikouluyhteisöön, mutta myös nuoren omaan sosiaaliseen ympäristöön, kuten perheeseen, sukuun ja muihin läheisiin. Rippikoulu ja sitä yleensä seuraava konfirmaatio rippijuhlineen on perhejuhla, joka sitoo yhteen perinteen ympärille, josta aineiston perusteella lähes jokaisella on omakohtainen kokemus. Papin sanoin:

”Riparin ovat käyneet äidit, isät ja isovanhemmat.”

Nuori on juhlistettu osa sosiaalista verkostoa ja sukupolvien ketjua. Rippijuhlat edustavat perinnettä, johon yhdistyy usein, enemmän tai vähemmän, siirtymän juhlimista. Nuori on saavuttanut yhden ’merkkipaalun’ kohti aikuisuutta. Aineistossa oli useita viittauksia jonkinlaiseen siirtymään nuoruudesta kohti aikuisuutta, tutkijat muotoilivat siirtymänäkökulmaa mm. näin:

”Maallistuneessakin yhteiskunnassa perheet kaipaavat aikuistumisriittä.”

”astinlauta aikuisuuteen”

”Selkeää etappia, jonka jälkeen kotiintuloaika myöhentyy ja lapsi saa jäädä seurustelukumppanin luokse yöksi.”

Nämä ulottuvuudet eivät koske vain nuorta itseään, vaan ulottavat rippikoulun merkitystä myös nuoren lähipiiriin. Aineistossa tuotiin jonkin verran esiin myös rippijuhliin liittyvää piirrettä, jonka nuoret myönsivät houkuttelevan itseään, rippijuhliin liittyvät rippilahjat. Lahjat tulivat aineistossa esiin myös tutkijoiden puolelta, mutta nuorten kommentaissa lahja-asiassa korostui erityisesti raha:

”Ja pakko myöntää, että persaukisille 14-vuotiaille myös se lahjaraha on iso juttu.”

”Koska raha.”

”Rippikouluun menijät tietävät tietenkin myös saavansa sukulaisiltaan runsaanpuoleiset lahjat.”

4.3 Toimivan vertaisyhteisön ja ilmapiirin muodostaminen

Suomessa rippikoulu on järjestetty niin, että se yleensä käydään sinä vuonna, jolloin täytetään 15 vuotta ja rippileirit on ajoitettu voittopuolisesti kesäkauteen. Ja kuten aineistossakin tutkija tuo esiin, *”ikävaihe on erittäin vertaisvetoinen”*. Erityisesti leirimuotoinen rippikoulu tuo mahdollisuuden viettää aikaa yhdessä kavereiden ja omanikäisten kanssa tiiviissä kanssakäymisessä, ja tälle näyttäisi aineiston kommenttien perusteella olevan selkeä tilausta. Leirimuotoinen rippikoulu luo tilan ja mahdollisuuden tiiviiseen yhdessä oloon, aineistossa kuvatun *”rippileirikuplan”* muodostamiseen. Juttujen erilaisissa kuvauksissa ryhmäytyminen ja ryhmähenki nousevat selkeimmin esiin tärkeinä elementteinä rippikoulukokemusten näkökulmasta. Se myös sitoo yhteen eri puhujia. Seuraavissa kommentteissa ryhmäytyminen nostetaan keskeiseksi tekijäksi rippikoulun työntekijän sekä isosen toimesta:

”Tiivis yhdessä oleminen rakentaa nuorten välille luottamusta.”

”Parasta leirilläämme oli se läheisyys, joka syntyi koko ryhmän välille.”

Ryhmäytymisen syntymiseksi ryhmän täytyy olla yhdessä pidempi ajanjakso. Rutiinit, yhdessä tekeminen ja kokeminen, vastakkaisen sukupuolen läsnäolo sekä läsnä olevat aikuiset mahdollistavat rakenteen ja sisällön, jossa nuoret pääsevät toteuttamaan itseään hieman eri olosuhteissa kuin normaalielämässä. Sen varaan voi rippikoulunuoren näkemyksen mukaan rakentaa jopa lomanomaisen kokemuksen:

”Kun on hyvä yhteishenki, leiri on vähän niin kuin loma kavereiden kanssa.”

Rippikoulun oppituntien ja niin sanotun virallisen sisällön ohheen mahtuu paljon vapaampaa tekemistä. Aineiston mainintojen perusteella rippikoulun kivoimmaksi tai keskeiseksi sisällöksi yhteisen tekemisen osalta miellettiin hyvin tavallisia asioita. Rippikoulun työntekijä, toimittaja ja nuori nostavat esiin asioita, joissa on mukana paljon vanhastaan tuttuja puuhia:

”Uidaan, pelataan koripalloa, pingistä ja lentopalloa. Veden lisäksi moni hyppää ilmaan - trampoliini on leirin hitti.”

”Päivittäistä saunomista ja uimista ei poikien mielestä voita mikään.”

”sketsejä, leikitään ja tietysti lauletaan riparilauluja.”

Aineiston kuvatun ”Riparikuplan” syntyminen ei siis vaikuttaisi tarvitsevan erityisiä aktiviteetteja, vaan perusjuttuja, joita voidaan muutenkin tehdä yhdessä. Uiminen, pelaaminen, syöminen, juttelu ja hassuttelu yhdessä näyttäisivät toimivan. On mahdollista, että kaikille jo ennestään tuttuihin juttuihin on alhaisempi kynnyks osallistua, jokaisella on niistä jonkinlainen käsitys, eikä ympäristö aseta suurempia osaamisvaatimuksia. Aineistossa mainitun ryhmähengen ja ryhmäytymisen aikaansaamiseksi täytyy saada yhteys toisiin. Yhdessä tekeminen on osa yhteyden luomista, niin ovat myös rippikoulussa käytävät keskustelut elämän isoista kysymyksistä. Näitä keskusteluita käydään koulutettujen aikuisten ohjaamina, nuorten omat aiheet ja näkökulmat huomioiden, kuten aineistossa monelta suunnalta kuvailtiin. Näissä tilanteissa on mahdollisuus syventyä keskusteluihin, joille ei muuten välttämättä löydy aikaa tai sopivaa yhteyttä. Samoin ne ovat mahdollisuus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi, ja se luo pohjaa luottamukselle. Rippikoulupapien puolelta se koettiin yhdeksi rippikoulun keskeisimmistä asioista:

”Rippikoulun ensisijainen tavoite on luoda koko ripariporukalle mahdollisimman turvallinen tila olla yhdessä. Yksi tapa tähän on lähestyä rippikouluopetuksen teemoja sen pohjalta, mistä nuoret ovat itse kiinnostuneita.”

”eikä saa yrittää rajoittaa nuorten näkökulmia.”

Aineistossa tuotiin esiin, ettei elämän isoihin kysymyksiin ei välttämättä saada aina vastauksia tai ole tarkoituskaan, mutta niiden yhteistä käsittelyä pidettiin siitä huolimatta monin tavoin arvokkaana ja tarpeellisena rippikoulukokemuksen kannalta. Keskustelut tuntuivat kuuluvan osaksi tutustumisen ja asioiden tarkastelun prosessia. Nuorten kommentteissa ne nousivat esiin merkityksellisinä ja osittain myös odotuksia avarampina, ryhmän muodostamisen ja ajatteluprosessin kannalta niiden merkitystä korostivat erityisesti papit ja tutkijat:

”Rippikoulu voi antaa nuorelle virikkeitä ajatteluun, mutta ei valmiita vastauksia”

”Kysymykset eivät ratkea, mutta niiden käsittelylle ja tunnekokemuksen kohtaamiselle voi olla tilaa.”

Erityisesti arvokeskustelut ja tunteita herättävien aiheiden käsittely voi joskus myös kärjistä tilanteita. Aineistossa kuvattiin keskusteluiden kuumenemista rippikoulunuorten ja rippikoulun aikuisten taholta. Näiden hetkien osalta pidettiin tärkeänä, että tilanteessa on aikuinen, joka ei lähde mukaan tunnereaktioon vaan pyrkii pitämään tilanteen turvallisena ja näkökulman tasapuolisena. Toimittaja kokosi rippikoulukeskusteluihin liittyviä ajatuksia haastatteluiden pohjalta:

”keskustelu muuttui leiriläisten mukaan kiivaaksi”.

”Välillä tunnereaktiot voivat Saunaluoman mukaan mennä ylikin. Silloin vastuullisen aikuisen tehtäviin kuuluu saada tilanne hallintaan.”

Erimielisyyksien ja erilaisten lähestymistapojen koettiin myös kuuluvan asiaan. Samalla näin luotiin mallia siitä, miten tunteita nostattavissa keskusteluissa voidaan jättää tilaa erilaisuudelle. Tällaiset yhdessä käydyt keskustelut esimerkiksi arvoista, etiikasta ja pettymysten kohtaamisesta luovat myös kehystä sille millä tavalla rippileirillä toimitaan, mikä on hyväksyttyä ja mikä ei. Osallistuminen yhteiseen ilmapiiriin muodostamiseen edesauttaa myös sitoutumista sen ylläpitämiseen.

Aineistossa esiteltiin hyvin monenlaisia rippikoulussa käytössä olevia vuorovaiuttamisen tapoja ja tasoja, erityisesti leiri mahdollistaa paljon erilaisia yhdessä olemisen muotoja, kun ollaan yötä päivää samassa paikassa. Erilaisten näkökulmien ja kiintopisteiden kautta muodostui kuva siitä, että erilaiset vuorovaikutuksen tavat tukevat toisiaan. Yhteyttä rippikoululaisten välillä, sekä yhteyttä rippikoulunuorten ja rippikoulun aikuisten välillä onnistutaan vahvistamaan, kun tekemisissä ollaan useilla eri tavoilla. Sitä kautta mahdollistuu myös monenlainen osallisuuden kokeminen. Keskustellaan, pohditaan, leikitään, pelataan ja toisaalta ollaan samassa paikassa yhtä aikaa, niin että altistutaan myös passiivisemmalle yhdessä ololle.

Aineistossa huumori nostettiin myös yhdeksi tavaksi luoda yhteyttä, ja osaltaan se myös tasapainottaa vakavampien aiheiden käsittelyä. Esimerkiksi iltaohjelmat ovat

yksi rippileirillä harjoitettava huumorin muoto, jossa kokoonnutaan yhteen seuraamaan yleensä isosten laatimaa ohjelmaa. Toimittajan muotoilema kuvaus konkreetisoi iltahjelman tapahtumia:

”Sen aikana nuoret heittäytyivät leikissä lattialle rapukävelyyn, ja sketsissä isonen sai jauhot suuhun, kirjaimellisesti.”

Aineistossa hassuttelu ja vakiintuneista rooleista irtaantuminen erilaisten leikkien muodossa mielletään myös ikävaiheelle jollain tavalla vapauttavaksi kokemukseksi. Erilaiset jäynät ja kepposet olivat myös esillä nimenomaan rippileirin yh-teisen hauskanpidon muotoina, toimittajan ja kirkon työntekijänä toimivan tutkijan kertomuksissa tiivistyy rippikouluun liitettävä leikkimielisyys.

”Avunhuudoilla saa yövalvojen huomion ja ehkäpä myös hyvät naurut.”

”Aikuisuuden kynnyksellä keikkuvat teinit saavat taas luvan leikkiä.”

Isokset ovat esimerkkeinä ja samaistumisen kohteina hyvin keskeisessä asemassa toisaalta humoristisen sisällön luojina, mutta myös rajaamassa huumorin kehystä niin, että se voi toimia yhdistävänä tekijänä, eikä sen kustannuksella rikota turvallista ilmapiiriä. Erityisesti kirkon työntekijöiden puolelta korostettiin isosten roolia.

”Isokset ovat tässä tärkeässä roolissa, koska leiriläisten on helpompaa samastua heihin.”

Turvallisen ilmapiiriin viittaavat myös monet aineiston ilmaukset liittyen normaaliarjessa vallitsevien roolien väistymiseen. Rippileirien ilmapiiri näyttäisi usein olevan pohjana kokemukselle, jossa sai vain olla oma itsensä tai pystyi hellittämään roolista, jota muuten koki tarpeen pitää yllä. Jutuissa näkyi myös jonkinlaista yllätystä siitä, että toisten reaktio itseensä olikin ymmärtäväinen. Hyväksytyksi tuleminen linkittyy tiiviisti ryhmähengen muodostumisen ja läheisyyden kokemusten kanssa. Rippikoulunuoren ja rippikoulua tutkineen kirkon työntekijän esittämät kuvaukset toimivat esimerkkeinä roolien hellittämisestä:

”Yhtenä iltana meillä oli koskettava iltahartaus, ja aloin itkeä. Se ei ollut yhtään mun tapaan. Koko ryhmä nousi ja tuli halaamaan, ja siinä jotenkin tajusin, että voin itkeä räkäisenä ja muut hyväksyivät mut. Aiemmin olin ehkä vetänyt tiettyä roolia. Piti olla iso ego ja cool.”

”Tutut roolit ja hierarkia murtuvat leirillä. Ujo uskaltautuu kertomaan mielipiteitään muiden edessä, ja äänekäs saattaa rauhoittua kuuntelemaan muita.”

Yhteinen tekeminen, keskustelut, leikit ja huumori ovat siis aineiston esittelemiä keskeisiä toimivan yhteisön ja hyvän ilmapiirin rakennuspalikoita.

5 TULOSTEN POHDINTAA

Johdannossa kuvasin sitä, miten mielestäni yhtälöstä, joka kuvaa rippikoulun suosiota suhteessa muuhun kirkolliseen toimintaan, puuttuu vielä jokin palanen. Vaikka mm. Kati Tervo-Niemelä on tutkinut rippikoulua lukuisissa tutkimuksissa, samoin kuin useat muut tutkijat, eivät aiemmat tutkimukset ole tarkastelleet rippikoulun suosiota yhtä aikaa useista eri näkökulmista. Kun ilmiötä käsitellään aineistossa eri rooleista, se tuo kiinnostavasti esiin niiden yhteneväisyyksiä ja eroja. Samaa ilmiötä voidaan kuvailla ikään kuin eri puolelta ja eri tasolta. Kun rippikoulun suosiota peilataan muuhun yhteiskunnalliseen kehitykseen, voidaan ajatella sen olevan jossain määrin yllättävää. Yksilöllisten valintojen korostuessa ja omakohtaisen identiteetin rakentamisen aikakaudella kirkollisen instituution ei välttämättä arvaisi nauttivan niin laajaa suosiota erityisesti nuorison keskuudessa. Nuorison, joka usein omaksuu nopeimmin omaan aikaansa liittyviä kehityskulkuja.

Tämän tutkimuksen vastaukset siihen, mitä suosion taustalta löytyy, jotta nykytilanne on mahdollinen, ovat linjassa aiempaan tutkimukseen. Tutkimuksessa aineiston asetelma tarjosi tilaisuuden eri roolien vuoropuheluun ja saman asian tarkasteluun eri näkökulmista. Oman tutkimukseni päätuloksina esittelin rippikoulun suosion taustalta löytyvän kolme keskeistä aluetta: kirkon nuorisotyön kehityksen, ylisukupolvisen enemmistökokemuksen merkityksen ja toimivan vertaisyhteisön muodostamisen. Erityisen mielenkiintoista tutkimusaineistossa oli kirkon rippikoululle asettamien tavoittelemien sisältöjen nouseminen niin vahvasti ja monella tavalla rippikoulunuorten puolelta esitetyissä puheenvuoroissa.

Oman tutkimukseni lisäksi myös aiempi tutkimus tukee näkemystä siitä, että rippikoulusuunnitelman mukaiset painotukset ovat siirtyneet käytäntöön. Tämä on kirkolle varmasti osoitus pitkäjänteisestä onnistumisesta. Toisaalta tässä tutkimuksessa uskonnollisuuden rooli tai sen vahvistumisen mahdollisuus jäivät taka-alalle, joka suuntauksena on myös aiemman tutkimuksen mukainen, mutta ei varmastikaan täytä tavoitteita rippikouluinstituutiota ylläpitävän tahon näkökulmasta.

Aineistoni on kooltaan rajallinen, erityisesti, kun huomioidaan, se kuinka suuri joukko osallistuu rippikouluun vuosittain. Aineistossa käsitellään ilmiötä välillisesti, nämä tekijät rajaavat myös kysymyksiä, joita aineistolla voidaan esittää. Esimerkiksi suoriin syy-seuraussuhteisiin ei näin ollen päästä kiinni. Kun aineistona on sanomalehtisisältöjä, on huomioitava myös, että toimittajien rooli ja näkökulma vaikuttavat väistämättä jollain tavalla sen sisältöön, valintoihin ja painotuksiin. Asetelmaa tasapainottaa hieman se, että aineisto sisältää runsaasti eri puhujia, jotka käsittelevät rippikoulua eri rooleista ja eri odotuksin. Toisaalta on luonteva ajatella, että sanomalehtiin päätyvät kommentit saadaan pääsääntöisesti ihmisiltä, joiden toimenkuvaan se kuuluu, tai jotka ovat tottuneet niitä antamaan, ja niitä ohjaa usein jokin organisaation linja tai tavoite. On myös mahdollista, että jutuissa, joissa esiintyy nuoria, eivät nuoret ole valikoituneet sattumanvaraisesti kommentoimaan rippikoulua. Toimittaja on voinut valita nuorten kommenteista juttunsa linjaan sopivia, ja todennäköisesti ainakin itse vaikuttanut kommenttienesittämis- ja haastattelutilanteeseen. Mieli- ja haastattelukirjoitusten kohdalla on ilmeistä, että tekstin kirjoittamiseen usein inspiroi, joko hyvä tai huono kokemus, usein halutaan esittää ja perustella kantaa puolesta tai vastaan. Tämä ei kuitenkaan mielestäni kuormita omaa tutkimustani, sillä se tuo esiin yhden uniikin näkökulman rippikouluun, eikä tarkoitus ole, tai voikaan aineistoni kohdalla olla, objektiivisen totuuden löytäminen, kun tarkastelun kohteena on kokemus.

Kuten aiemmin jo esitin, aineistossani maininnat uskonnollisuuden ja henkilökohtaisen uskon merkityksestä rippikoulun keskeisenä sisältönä tai syynä osallistua olivat vähäisiä. Kirkon työntekijöiden puheenvuoroissa puhuttiin paljon hengellisyydestä, kyseenalaistamisesta ja elämän suuriin kysymyksiin liittyvistä pohdinnoista,

mutta ei juuri henkilökohtaisesta uskosta tai kristillisestä vakaumuksesta. Niiden painottaminen saattaisi olla suurta joukkoa vieraannuttava lähestymistapa. Aiemman tutkimuksen perusteella rippikouluun kuitenkin osallistuu merkittävä joukko, jolla on henkilökohtainen usko ja suhde kirkkoon. Tämä näkökulma aineistossani jäi pienelle huomiolle. On mahdollista, että uskonnollisuutta vaalivat olivat myös äänessä, mutta puheenvuoroissa painotettiin kuitenkin eri asioita. Esimerkiksi nuorison edustajana voi olla helpompi samaistua kavereiden ja mukavan tekemisen kuvailuihin, kuin henkilökohtaiseen uskoon, jota Suomessa usein pidetään hyvin yksityisenä asiana.

Aineiston hankkiminen oli oman tutkimukseni työläin, aikaa vievin ja välillä myös turhauttavin vaihe. Ehdin käymään läpi useita mahdollisia aineistoja ja asemoitumaan jo niihin, mutta sitten saatavuus kävi joko liian haasteelliseksi tai aikaa vieväksi, että jouduin harkitsemaan toista vaihtoehtoa. Aineisto vaikuttaa kaikkiin muihinkin valintoihin, joten tietyssä mielessä tutkimus alkaa aina alusta, kun yhdestä aineisto vaihtoehdosta luovutaan ja toiseen tartutaan. Voisin sanoa, että kaikesta ajasta, jonka gradu tutkielman parissa vietin, suurin osa meni aineiston etsintään, vaihtoehtojen selaamiseen, niihin perehtymiseen, yhteydenottoihin ja asetelman muokkaamiseen. Tällainen prosessi luonnollisesti viivästyttää kunnolla tutkimuksessa alkuun pääsemistä, ja tuottaa mahdollisesti kiirettä muihin vaiheisiin, mutta sen myötä kertyy myös jotain hyvin tarpeellista. Etsintäprosessin aikana ehdin perehtyä aiheeseeni perusteellisesti. Sen lisäksi erilaisia aineistoja ”haaliessani”, harkitessani ja niitä läpikäydessäni ehdin miettiä paljon aineiston eri ulottuvuuksia, mitä minkäkin lainen aineisto voi tarjota, millaisia näkökulmia ne avaavat ja mihin kysymyksiin milläkin aineistolla voisi vastata. Myös sitä mitä riskejä ja vastuita niihin liittyy, ja mahdollisten aineistojen vahvuuksia ja heikkouksia. Aineiston hankintaan käytetty aika tuli siis käytetyksi tutkimuksen eduksi, vaikka se ei tavoiteajassa johtanut aineiston löytymiseen.

Tutkimukseni moninäkökulmainen aineisto ja sisällön analyysi analyysimenetelmänä jättävät paljon vapauksia ja vastuuta tutkijalle. Kokemattomalle tutkimuksen

toteuttajalle se on tietenkin suuri haaste. Luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä pyrin vaalimaan sen kautta, että avasin yksityiskohtaisesti ja vaiheittain kaiken sen, miten aineiston kanssa etenin. Hetkittäin tuntui ehkä siltä, että kuvasin aineiston käsittelyä liiankin yksityiskohtaisesti, mutta se on tuskin suuri haitta verrattuna siihen, että jotain oleellista jää pimentoon. Samalla tutkimusasetelmalla eri tutkija voisi luonnollisesti tuottaa erilaisen kokonaisuuden, mutta uskon, että tutkimuksestani välittyy aineiston keskeisiä sisältöjä, jotka samalla asetelmalla nousisivat esiin myös toisen tutkijan toimesta. Omiin tulkintoihini voi toki vaikuttaa myös oma esiyymmärrykseni, perehtyminen aiempaan tutkimukseen ja se, että olen lukenut paljon julkaisuja aiheen ympäriltä. Se voi rajata omaa näkökulmaani niin, että jotain jää havaitsematta, tai tulkintaa johtaa jo aiemmin hankittu näköala aiheeseen.

Tutkimukseni tulokset saivat mieltämään toisaalta kirkollisen toiminnan mahdollista roolia nuorten elämässä, ja sitä millainen merkitys ja tarve rippikoulun tyypisellä ryhmäytymisen kokemuksella on nuorille? Onko rippileireillä koettu ryhmähenki ja hyvä ilmapiiri osin seurausta siitä, että nuoret kaipaavat pienemmän yhteisön osana olemista ja yhdessä tekemistä, jossa voidaan saada yhteys toisiin? Kirkolla on formaatti, joka vastaa tähän tarpeeseen ja kuitenkin rippikoulun suosio ei vastaa kirkon alkuperäisiin rippikoulun tavoitteisiin. Kirkko tullut 'tuotteistaneeksi' nuorille suunnatun yhteisöllisen vertaiskokemuksen, joka on rakentunut kristillisten perinteiden ja uskon vahvistamiselle, mutta sen suosio ei palaudu sinne. Tämän pohdinnan jatkoksi olisi mielenkiintoista nähdä tutkimusta esimerkiksi rippikouluyhteisön ja muiden nuorten muodostamien yhteisöjen eroista ja yhtäläisyyksistä?

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vuonna 2022 Evankelisluterilaiseen kirkkoon kuului 65,1 % väestöstä, kun se vielä 2000-luvulla oli 85 %. Myös kirkollisten toimitusten määrä on samaan aikaan laskenut merkittävästi. Huomioiden ikäluokkien pieneneminen, rippikoulun kävijämäärät eivät ole suoraan verrannollisia 20 v. takaisin lukemiin, mutta laskeva suunta näkyy toki myös rippikoulussa. Verrattuna kirkon jäsenmäärän murenemiseen ja muiden kirkollisten toimitusten vähenemiseen, se on säilyttänyt asemansa yllättävän hyvin. Nuoret ovat ikäluokkien vertailuissa kaikkein vähiten uskonnollisia ja kuitenkin vuonna 2022 kirkkoon kuuluvista 91 % ja koko ikäluokasta 74 % kävi rippikoulun. Koko ikäluokkaa tarkasteltaessa voidaan olettaa, että myös maahanmuutto vaikuttaa lukemaan nyt enemmän kuin 20 v. sitten, joten senkin valossa se on vakuuttava lukema. Mitä erityistä rippikoulussa siis on, että se on säilyttänyt suosionsa evankelisluterilaisen kirkon nykysuuntauksessa?

Jos ajatellaan muita kirkollisia toimituksia suhteessa rippikouluun, ristiäiset, häät tai hautajaiset eivät ole samalla tavoin tiettyyn ikäryhmään kohdistuvia vertaisvetoisia kokemuksia. Ne ovat toki perhejuhlia ja sitä kautta yhdistävät ihmisiä, mutta niistä puuttuu se ikävaiheeseen sidottu kollektiivinen taso, joka rippikoulussa on. Erityisesti häiden ja ristiäisten kohdalla kyse on nykyisin enemmän yksilöllisestä valinnasta. Näin ollen esimerkiksi häiden ja ristiäisten kohdalla uskonnollisten asioiden punnitseminen ja kirkon instituution rooli nousevat enemmän esiin. Kokemuksesta halutaan usein uniikki ja omannäköinen. Valintoja tehdessä nousee esiin, onko niihin

henkilökohtaista suhdetta ja millainen se on, vai onko omille arvoille ja näkemyksille jokin muu instituutio tai toteutustapa läheisempi? Tällainen voisi rippikoulun kohdalla olla esimerkiksi Prometheus leiri, mutta ainakaan vielä näin ei suuremmassa mittakaavassa ole. Myös aiemman rippikoulututkimuksen osoittama keskeinen motiivi rippikouluun osallistumiselle on se, että kaveritkin osallistuvat (Niemelä, 2002, 68). Vertaisryhmän vaikutus on suuri, nuoret haluavat olla, kuten muutkin ikäisensä. Jos rippikouluun tai siihen rinnastettaviin muihin vaihtoehtoihin osallistumisesta tulee yksi monista yksilöllisistä valinnoista, eikä se ammenna voimaa enää ”koska muutkin kaverit” - tyyppisestä ilmiöstä, sen merkitys muuttuu tai laimenee. Aineistossa oli paljon eri elementtejä, joiden kautta rippikoulun asemaa nuorisokulttuurina ja enemmistöä koskevana perinteenä tuotiin esiin. Ensinnäkin se koskettaa suurinta osaa ikäryhmästä ja tuottaa sitä kautta jatkumoa perinteelle. Kaikki tunnistavat mistä on kyse, ikäryhmän sisällä, mutta myös sen ulkopuolella. Lisäksi jokaisella on mahdollisuus kokea se vuorollaan. Peruskoulun jälkeen se todella on nuorisoa eniten yhdistävä kokemus, eikä sellaisen konseptin korvaajaa ole näköpiirissä. Myös tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että nuoret arvostavat ikävaiheeseensa liittyvää, suurinta osaa yhdistävää ja ehkä myös jonkinlaista siirtymää merkitsevää kokemusta. Tätä enemmistökulttuurina säilymistä tukee myös ylisukupolvinen ulottuvuus, jossa kokemus on tunnistettava myös nuoren perheelle, suvulle ja muille läheisille. Se merkitsee enemmistökulttuurin tuomia, jatkuvuuden ja yhteenkuuluvuuden hetkiä myös heille. Joskin vertaisiin kytkeytyvä sosiaalinen merkitys on tulosten perusteella keskiössä.

Myös varsinainen rippijuhla lahjoineen on monelle nuorelle palkinto, joka seuraa rippikoulun käymisestä, eikä sen merkitystä voi sivuuttaa. Perhejuhlien perinteet juontavat edelleen monella tapaa evankelisluterilaisista perinnöstä, eikä nuoruuden ikävaiheeseen suomalaisessa kulttuurissa sijoitu muuta siirtymä- tai juhlaperinnettä. Rippikouluun liittyvä konfirmaatio ja rippijuhlat tuovat tämän mahdollisuuden tullessaan. Tästä näkökulmasta on kyse joko-tai-asetelmasta, rippikoulun tai -leirin vaihtoehtona ei ole jokin muu valinta vaan se, että jää ilman rippikoulu- ja rippijuhlakokemusta, ja sen osalta ulkopuoliseksi.

Rippikoulun suosion säilyminen on edellyttänyt myös, että kokemus on valtaosalla positiivinen, ja sitä halutaan suositella eteenpäin. Positiivisen kokemuksen aikaansaaminen on vaatinut myös kirkolta lähtökohtiensa ja oman toimintansa tarkastelua. Kirkon nuorisotyö vaikuttaa kuitenkin vastanneen tähän tarpeeseen, ja kasvaneen kävijöidensä mukana. Kirkosta välittynyt kuva saattaa usein olla nuorten keskuudessa jännitteinen, ja sen päättävän tason antamat lausunnot ja linjaukset ristiriidassa moninaistuneempien arvojen kanssa, jotka nuorille ovat tärkeitä. Nuorisotyön puolella kirkosta näyttäytyy kuitenkin erilainen puoli, asenneilmasto ja arvopohja, joka on lähempänä nuorten omaa arkitodellisuutta. Kirkko organisaation sisälläkin tiedostetaan kuilu nuorten arvostaman yhteisöllisyyden ja arvojen sekä kirkon ylhäältä alaspäin johdetun instituution välillä (Milleniaalien kirkko, 2023, 39). Tämä tulee näkyväksi esimerkiksi, kirkon ylimmän päättävän elimen, kirkolliskokouksen ja nuorisotyöntekijöiden välillä, kun tarkastellaan suhtautumista nyky-yhteiskunnan moniarvoistumiseen. Sukupuoli- ja seksuaalisvähemmistöjä koskevat kysymykset ovat nykynuorille tutkimuksessa selkeästi esiin nousut kynnyksikysymys suhteessa kirkkoon, ja sen kohtaamiseen rippikoulussa toimivilla aikuisilla näyttäisi olevan halua ja valmiuksia. Kirkon nuorisotyö ammentaa paljolti nykyisestä kasvatustajatteluista, eikä siihen sovi nuorten erottelu esimerkiksi seksuaali-identiteetin perusteella. Kasvatustajattelu ei luonnollisesti rajaudu vain tähän kysymykseen, vaan vaikuttaa laajemmin koko kohtaamisen perusteisiin. Rippikoulusuunnitelmassaan - Suuri Ihme 2017 kirkko on vetänyt suuntaviivoja ja nostanut keskeisiä arvoja rippikoulua koskevan toiminnan rungoksi. Suunnitelmassa yksi tärkeimmistä tavoitteista on ollut osallisuuden muodoista erityisesti yhteenkuuluvuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemus. Nuori tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään, samalla osallisuus on myös yhteyttä muihin, ollaan yhdessä ja tehdään yhdessä (Rippikoulusuunnitelma 2017- Suuri Ihme, 22). Suunnitelmassa osallisuuteen liitettiin myös saatavuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulma, jolloin rippikouluun ovat tervetulleita kaikenlaiset nuoret ja sen tulee myös olla saavutettavissa kaikille nuorille (2017, 24). Tällaiset tavoitteet näyttivät tulosten perusteella tulleen myös käytännössä osaksi rippikoulukokemusta ja kir-

kon nuorisotyön arkea. Kaikenlaiset nuoret sisältävät myös sellaiset, jotka eivät identiteetillään tai seksuaaliselta suuntautumiseltaan ilmennä perinteisiä kristillisiä ihanteita.

Suureen joukkoon mahtuu luonnollisesti myös vastakkaisia kokemuksia, mutta riittävän suuri osa toiminnasta edustaa sellaista ajattelua, joka kohtaa nuorten maailmaa ja arvoja. On selvää, että näiltä osin kirkko on omaa ”lippulaivaansa” suojellakseen ja tukeakseen joutunut, tai halunnut tehdä myönnytyksiä ja uudistumista, joka näkyy ikään kuin eri kerroksina sen toiminnassa. Näyttää siltä, että kerroksellisuus on hyväksytty vastauksena kohderyhmästä nouseviin vaatimuksiin, joita ei voida ohittaa. Erityisesti jos halutaan pitää kiinni kaiken kansan kirkko- ajattelusta. Kirkolle edullisesti, erityisesti nuorisotyön alueella tehty työ näkyy rippikoulun kävijämäärissä.

Myös oma tutkimukseni viittasi, aiempaa tutkimusta mukaillen, siihen, että rippikoulukonsepti toimii nuorille, ei niinkään uskonnollisen sisältönsä vuoksi, vaan siitä huolimatta. Uskonnollisuuden trendi näyttää edelleen olevan laskusuunnassa, eikä uskonto enää siirry edes tapakasvatuksen tasolla vanhemmilta lapsille niin kuin ennen. ”Kulttuurikristillisyyttä” on murentunut, etenkin suuremmissa kaupungeissa. Kirkkorakenteen kautta välittyvä uskonto näyttäytyy helposti vieraana yksilön valintoja ja henkilökohtaisten arvojen aitoutta korostavassa kulttuurissa (Milleniaalien kirkko, 2023, 26). Nuoret kertovat osallistuvansa rippikouluun ennen kaikkea kavereiden ja hauskanpidon vuoksi, eli se näyttäytyy heille ensisijaisesti mahdollisuutena pitää hauskaa kavereiden ja vertaisten kanssa. Leirimuotoisuus mahdollistaa eittä-mättä monen rippikoulukokemuksen kannalta tärkeiden palasten yhteen liittämisen. Leirillä ns. sulkeudutaan viikoksi samaan maisemaan, ollaan yötä päivää yhdessä ja vietetään sekä virallisemmat, että vapaammat hetket porukalla. Leirimuotoa on pidetty yhtenä rippikoulun menestyksen kulmakivenä. Myös tämän tutkimuksen tulosten pohjalta on perusteltua esittää, että leirillä sekä rippikoulun tavoitteilla, että nuorten odotuksilla on parhaat mahdollisuudet toteutua. Ilman leiriä rippikoulun suosio todennäköisesti näivettyisi. Kaverit ja hauskanpito edellä rippileirille tulevat nuoret saavat kokemuksen, jota aineistossakin kuvattiin rippileirikuplaksi. Kirkon ja tutkijoi-

den puolelta korostettiin ryhmäytymisen ja turvallisen ilmapiirin vaikutusta kokemukseen ja sen keskeistä merkitystä myös nuorille. Aikuisten läsnäolo, suuntaviivojen asettaminen ja samalla isomet, joihin on helpompi samaistua, luovat yhdessä sekä rajoja, että mahdollisuuksia. Tällainen ilmapiiri mahdollistaa yhteishengen syntymisen ja sen myötä kokemus voi kasvaa palasians suuremmaksi. Myös koettujen roolien väistyminen ja kokemus hyväksytyksi tulemisesta ovat aineistossa esitettyjä viestejä, joiden perusteella on luonteva ajatella, että rippikoulukokemus on ollut merkityksellinen ja siksi se jää mieleen. Ilmapiiriin ja yhteishengen liitetyt maininnat tulivat tutkimuksessa esiin jopa niin vahvasti, että olisi voinut ajatella siinä olevan kirkon puolelta tapahtuvaa rippikouluidyllin rakentamista, pienimuotoista mielikuvamarkkinointia. Mutta samanlainen viesti kumpusi yhtä vahvana rippikoulunuorten puheenvuoroissa. Tällaista viestiä tukevat myös tilastot rippikoulujen kävijämääristä. Ne kielivät siitä, että rippileirikuplan suhteen tehdään asioita oikein.

Lopuksi palaan vielä tarkastelemaan kehystä, jossa rippikoulu on pitänyt asemansa yllättävän hyvin. Erityisesti 2000-luvulla kirkon asemaa murentanut maallistumiskehitys, yhteiskunnan arvopohjan uudistuminen ja rakennemuutos, on muokannut myös nuorten arjen ja kulttuuriympäristön uudenaikaiseksi. Kirkko on tämän muutoksen kourissa ollut siinä suhteessa häviöjä, että sen tarjoama sapluuna ei enää toimi samalla tavoin hengellisyyden tai sisällön tuojana ihmisten elämässä. Kaiken muutoksen ja kehityksen vauhdin keskellä ihmisten perustarpeet eivät kuitenkaan ole muuttuneet. Moniarvoisen ja yksilökeskeisen ajan nuorten ikävaihe on edelleen vertaisvetoinen ja aikuisten läsnäololle, yhdessä tekemiselle ja elämän isoista, ja ehkä syvällisistäkin asioista keskustelemiselle on tarvetta edelleen. Aineiston tarjoamista näkökulmista johtaen rippikoulun suosiossa on mielestäni kyse paitsi kulttuuriperinteistä ja kirkon nuorisotyön muuttumisesta ajan mukana, myös siitä mikä ei ole muuttunut. Evankelisluterilaisen kirkon rippikoulu, ja erityisesti sen leirimuotoinen versio vastaa tarpeisiin, jotka eivät ole muuttuneet, mutta niiden toteutuminen ympäröivässä kulttuurissa on vähentynyt. Moniarvoistumisen ja nuorten maailman vauhdikkaiden muutosten ohella, on myös mukavaa viettää aikaa yhdessä muiden nuorten ja

aikuisten kanssa, ajassa ja paikassa, joka on heille varattu. Merkityksellinen kokemus ei aina kaipaa jotain uutta ja erilaista.

LÄHTEET:

- Brisk-Moisander, K. 2013. Rippikoulun haastavat tilanteet - Työntekijöiden kokemuksia nuorten kanssa työskentelystä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hämäläinen, R. 2009. "Ettei tää ois niin kailkkismeininkiä" - Iltaohjelman merkitys rippikoulussa. Pro Gradu tutkielma.
- Innanen, T. ja Niemelä, K. (toim.) 2009. Rippikoulun todellisuus. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere.
- Kääriäinen, K., Niemelä, K. & Ketola, K. Moderni kirkkokansa - Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Gummeruksen kirjapaino. Jyväskylä.
- Lundman, J. 2010. TUTKIMUS VAASAN SUOMALAISEN SEURAKUNNAN RIPPIKOULULEIRISTÄ VUONNA 2010. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Kauniainen.
- Niemelä, K. 2007. Rippikoulusta aikuisuuteen: pitkäikäistutkimus rippikoulun merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere.
- Niemelä, K. 2002. Hyvä rippikoulu - Rippikoulun laatu ja vaikuttavuus. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Gummerus Kirjapaino. Jyväskylä.
- Mikkola, S. ja Saarelainen, S.-M. 2023. Milleniaalien kirkko. Kirkon tutkimus ja koulutus.
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4322/viewmode=infoview>
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. Helsinki.
- Rippikoulusuunnitelma- Suuri Ihme 2017. Suomen ev. lut. Kirkon julkaisuja. Luettu 16.11.2023
<https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme++Rippikoulusuunnitelma+2017.pdf/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90?t=1549006812000>
- Suomen Evankelisluterilainen kirkko. Perustietoa kirkosta. Luettu 29.11.2023
<https://evl.fi/tietoa-meista/kirkon-organisaatio/>
- Suomen Evankelisluterilainen kirkko. Rippikoulukysely 2021. Luettu 8.9.2023
<https://evl.fi/documents/1327140/51871943/Rippikoulukyselyn+tulokset+2021A.pdf/b5ad8cf8-c54c-903f-7761-8892216b0ede?t=1632998226824>
- Tervo-Niemelä, K., Porkka, J., & Pulkkinen, J. 2021. Nuoret, rippikoulu ja korona. Koronaepidemian vaikutus rippikoulukokemukseen ja tavoitteiden toteutumiseen. Teologinen aikakauskirja.
- Tervo-Niemelä, K & Porkka, J. 2023. Does religion contribute to youth wellbeing? Alongitudinal study of faith, wellbeing and the confirmation process among Finnish Lutheran youth - A gender perspective. Uskonto, katsomus, kasvatustutkimus, 3(1), 10-27. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/ukk/article/view/141485>

- Tolonen, A. 1972. Muutokset rippikoululaisten uskonnollisissa asenteissa leiririppikoulun aikana: uskonnonpedagogiikan laudaturtutkielma. Helsingin Yliopisto.
- Tuononen, A. 2022. Kirkkoon kuulumattomien syyt osallistua Evankelisluterilaisen kirkon rippikouluun. Pro Gradu tutkielma. Itä-Suomen Yliopisto.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Tammi. Helsinki.
- Vehmasvuori, J. & Nurmi, K. 1992. Nuoret ja Rippikoulu. Helsinki: Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitos.

